

CATALUNYA

190

REVISTA D'
INFORMACIO

EXPANSIO
CATALANA

MACAYA

Entre les belleses naturals de Catalunya, abundants a tot arreu, cal destacar les de la Vall de Bonaval, al nord del llac dels Cavallers.

(Il·lustració de Lluís Macaya)

SETEMBRE
1931
50 cts.

-2
095

149

Senyora:

Modernitzi la seva llar usant

Aparells moderns

L'aspirador de pols, l'estufa, el calentador, la tetera, el torrapà, l'assegador de cabells i tots els aparells amb què l'electricitat contribueix a alleugerir les tasques domèstiques, han deixat d'esser un luxe per convertir-se en articles que **el nostre sistema de vendre en petites quotes mensuals** col·loca a l'abast de tothom.

VISITI'NS I ELEGEXI

SUCURSALES:

Almagro — Rivadavia 5030
Barracas — Pinzón 1617
Belgrano — Cabildo 2239
Chacarita — Fed. Lacroze 4096
Devoto — Lácar 3645

Flores — Rivadavia 7217
Palermo — Canning 2483
Patricios — Boedo 1443
Triunvirato — Triunvirato 28
Urquiza — Guanacache 5133
Vélez Sársfield — Rivadavia 8902

Compañía
HISPANO-AMERICANA de ELECTRICIDAD
CHADE

La Casa de los Tornillos

ALUMINI, LLAUTÓ, ARAM, ESTANY EN XAPES, BARRES, CANONS, ETC.

Caragols de ferro i llautó per Metalls, Fils d'Acer, Mondrils i Mandrins. Pedres d'Esmeril, Volanderes Grower, Boixes, Perns, i altres artefactes del ram.

CARAGOLS, VISOS I FEMELES D'ACEE PER A CAMIONS, OMNIBUS I AUTOS nord-americans, anglesos i europeus.

Tot el que és necessari per FORADAR, ROSCAR I AJUSTAR

JOAN RUSSINYOL
BONS AIRES
SARMIENTO 1599 cantonada MONTEVIDEO
U. T. 38 Mayo 1353
38 Mayo 6799
Coop. T. Central 1296

La Panificadora "EL MORTERO"

Panaderies, Confiteries, Pasticeries

— de —

FABRE I MONTSERRAT

Casa central:

SAN JUAN 1269-71 — B. AIRES
U. T. 23, B. Orden 7087 — C. T. 131, Sud

Casa a Bernal: Zapiola 52 al 60
U. T. 171, Bernal — C. T. 86, Quilmes

SUCURSALS:

9 de Julio 87 — C. T. 6, Quilmes
Crámer 265

Casa a Quilmes:

Rivadavia 349, cantonada Mitre
U. T. 192, Quilmes

Sucursal a Wilde:

Av. San Martín 5561

Repartim a domicili matí i tarda

TALLERS GRAFICS "DAMIANO"

ZEVA & TEJERO

Revistes, Catàlegs, Bicromies, Tricromies, Treballs comercials en general. — Impressors de "CATALUNYA".

CORRIENTES 439 U. T. 31, 2952

LLIBRES

DIARIS I REVISTES

Publicacions Catalanes

NOVETAT EXTRAORDINARIA

CATALUNYA
DESCOBRIDORA D'AMERICA

per R. Carreras i Vallés

Val. . . . \$ 3.50

Correu \$ 0.25

H. VILA I VALLES

Rafael Valls

ADVOCAT

Diagonal Sáenz Peña 628, 2º.

U. T. 37, Rivadavia 0430

EL RUBI

TALLER DE

TACUARI

Buenos Aires

1889

B.P. de Soria

61116492
D-2 23095

REDACTOR-EN-CAP
R. ESCARRA

DIRECTOR
LL. MACAYA

SECRETARI
J. GRAU ELIES

PUBLICACIÓ MENSUAL CATALANA DE BUENOS AIRES - ALSINA 429 - SETEMBRE 1931

REFLEXOS

PER JORDI D'ARGENT

AMMOS

LA CONSTITUCIO I L'ESTATUT.— Fou llarga, tossuda i abrivada la primera topada entre les aspiracions autònòmiques de Catalunya i la secular tradició centralista de l'Estat espanyol, a les Corts Constituents. I el seu resultat, mirat imparcialment, i pensant les arrels fondíssimes que arreu d'Espanya té el principi unitari, ha estat ben falaguer per a Catalunya. Aquesta impressió s'aferma més encara en llegir les ressenyes directes dels debats parlamentaris a la premsa barcelonina que suara arriba a Buenos Aires i comparant-les amb les informacions cablegràfiques de les agències i corresponsals que serveixen als diaris argentins, gairebé sempre tacades de tendencioses, quan no d'apassionament polític.

Cal reconèixer que l'ideal catalanesc ha fet molt de camí per les terres hispàniques. Més encara:

avui sols s'oposen obertament i resoltament a les aspiracions de la nostra terra algunes *patums* de l'antic règim que van ràpidament vers l'anul·lació i el descrèdit de la seva personalitat: Unamuno, Royo Villanova, Melquiades Alvarez, Alba, Emilià Iglesias. I fins aquests es veuen forçats de dissimular la seva catalanofòbia sota vagues i líriques expressions de reconeixement de la personalitat històrica i d'una autonomia *in mente* de la nostra terra.

Els altres — alguns per franc convenciment i la majoria per conveniència o per temença — proclamen el dret de Catalunya a donar-se les lleis d'acord amb el seu esperit i la seva naturalesa. Solament així hom pot explicar la doble victòria obtinguda per l'ideari catalanista en la qüestió de l'idioma i de la nacionalitat. Contra l'esmena recolzada per Royo Villanova demanant que en el text

de la Constitució, en lloc d'Espanya, es digués sempre "Nació Espanyola" — ço que suposava una negació oficial de les nacionalitats ibèriques, — va triomfar el criteri dels diputats catalans. Contra altres innombrables esmenes que, d'una o altra forma, atentaven a l'oficialitat de la llengua catalana a la nostra terra, va triomfar el criteri del respecte mutu entre l'idioma de l'Estat espanyol i els idiomes regionals. Heu's ací dos temes que, pocs anys enrera, haurien provocat no tan sols debats aferrisadíssims i inacabables, sinó qüestions d'ordre públic a Madrid i altres ciutats... Ara s'han resolt en un pla no mancat de recels i animositats però d'innegable igualtat i cordialitat.

És veritat, per altra banda, que l'adaptació del títol primer de la Constitució al projecte d'Estatut de Catalunya no hauria estat gens planer, ni potser factible, de no haver guanyat per a la causa catalana a un home de l'autoritat, la rectitud i la bonhomia d'Alcalà Zamora. Ell va haver de lliurar una vertadera batalla per a l'aprovació de la seva cèlebre esmena a l'article 12, mercès a la qual podran ésser concedides als poders regionals

totes les atribucions que han estat consignades a l'Estatut de Catalunya. De la manera com ha quedat redactat aquell article constitucional, no solament resta obert el camí per a l'aprovació de l'Estatut sinó que, realment, tota la part política de l'Estatut — o sigui tot el que no fa referència a les finances — resta incorporada a la Constitució espanyola. L'esforç de tots els diputats catalans va ésser heroic. A última hora — avançada ja la matinada — hi hagué moments que semblava que tot estava perdut i que esdevindria un conflicte tràgic de dificultosa solució. La contumàcia de dos ministres socialistes — Prieto i Largo Caballero — en voler desconèixer l'acord fonamental a què havien arribat les principals minories de la Cambra, feu trontollar la concòrdia segellada a Sant Sebastià...

Ara la via a recórrer sembla més fàcil. Però si s'aprova l'Estatut, s'hauran complert les paraules de Campalans, el juliol passat: "Ja ens el donaran, però haurem de pujar la paret arrapant-nos amb les ungles"...

SUMARI

Reflexos, per Jordi d'Argent. — Llibres, llibres, llibres, per Joan Torrendell. — Un èxit inesperat, per Josep M. Vilà. (Dibuix de F. Fàbregues. — Pel nostre idioma, per Melcior Cases. — Els catalans pel mon. — El senyor Grassonet a Bons Aires, per M. Bandranas Palà. (Il·lustració de Ll. Macaya, fill). — Frascac Mas Abril. (Dibuix de Sanfeliu). — Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la dona, per Montgrís. — Martorell i els seus voltants, per P. A. M. — Els vells recons de Barcelona, per Ricard Barbenys. (Apunts del natural per Lluís Macaya). — La música del carrer, per Pere Paris. — El caricaturista Andreu Dameson, per Vicenç Puig. — Les Guílleries, per M. Cases. — La fruita del Prat. — Els catalans al Saló Nacional de Buenos Aires. — La propaganda de l'Estatut, per Puigventós. — Elogi de Port de la Selva, per Alexandre Plana. — Cròniques catalanes, per M. del Carme Nicolau. — Opinió d'altri, per F. de Sorel. — De la nostra col·lectivitat. — Glossari, per J. Mas de Flix. — Noticiari de Catalunya. — Portada, per Lluís Macaya.

6492

D-2
23095

LLIBRES, LLIBRES, LLIBRES!

“INTRODUCCIO A LA HISTORIA
DEL PENSAMENT FILOSOFIC
A CATALUNYA”

UNA època hi hagué a Catalunya — més exacte fóra dir a Barcelona — en que la novella generació intel·lectual, indubtablement gràvida de promeses, exigències i gosadies, entrava a la tasca col·laboradora amb actituds severes, envers l'obra dels precursors que jutjava de patriòtica o política, més que de científica o desinteressada. A voltes els crítics jovesans s'iniciaven amb negacions absolutes tot assegurant que calia començar de bell nou si volíem que la cultura europea admetés un dia la producció vernacla. El cofoisme del fi de segle s'havia trasmudat videntment en la presumpció del noucents. La rectificació dins l'ordre literària i artística ja ha vingut amament i plena. Altres ne vindran reconeixedores de mèrits positius.

Ara mateix tenim un llibre que pretén establir vinculacions apreciables entre diversos períodes del pensament filosòfic català. Porta la coneguda i estimada signatura de Tomàs Carreras i Artau. Parteix de la base dels qui fins a l'hora present han negat l'existència d'una filosofia tradicional catalana, àdhuc en el segle XIX. I decantant-se més tost pel costat de qui pretengué situar la gènesi de l'activitat filosòfica catalana en l'alta figura del mallorquí Ramon Llull, l'illustre professor de l'Universitat de Barcelona es llança a una excursió, encara que ràpida, ben concreta, des de la centúria tretzena fins a mitjans de la prop-passada, des del Doctor Illuminat fins a Xavier Llorens, l'introductor de les doctrines de l'Escola escocesa.

Entre l'afirmació del professor Mirabent: “Una veritable tradició filosòfica a Catalunya hem de carcar-la no més enllà del segle XIX”, i encara la més radical de l'altre professor Joaquim Xirau: “Si hem d'ésser sincers, haurem de confessar que de filosofia catalana no n'hi ha hagut mai”, i l'asseveració de l'autor del present assaig que propugna l'existència d'un pensament filosòfic català en diverses èpoques, no hi ha més que la bona voluntat de posar-se d'acord sobre el significat precís dels termes expressius de cada proposició. Voleu que filosofia catalana sigui un sistema científic estructurat per ments catalanes? Doncs caldrà convenir que l'afirmació més radical serà la vera. Voleu que per filosofia poguem entendre una activitat filosòfica col·lectiva, professada tradicionalment? Doncs la veritat és que del Beat Mallorquí ençà, no manca, sinó amb algun parèntesi, un pensament que s'esforça a establir l'evolució del sentit de la vida, segons els temps passats, els presents i els que ven venen. La demostració d'aquesta

tesi és l'assaig ben documentat del doctor Tomàs Carreras i Artau.

Aquest estudi té dues parts. La primera comprèn l'obra dinàmica de Ramon Llull i les seves profundes i esponeroses germinacions fins a l'època de l'aduecament nacional. El lul·lisme s'esmuny dins les concepcions del professor de l'Universitat de Tolosa, Ramon Sibinda, nadiu de Catalunya, i del català de Mallorca, franciscà renegat, Anselm Turmeda. La segona part s'inicia dins del segle XIX amb Jaume Balmes i Xavier Llorens, adoctrinadors de la filosofia del sentit comú, que, si portava a la primeria la lleu escocesa, prengué ben aviat el caire catalanesc com era de llei en terra del realisme, del seny, que Lluís Vives oposava als prohoms del Renaixement, seguint així velles lectures de Sant Ramon de Penyafort.

JOAN MINGUEZ

Aquesta interessant excursió permet al ben documentat professor descobrir unes quantes línies de pensament, les quals entroncant unes amb altres i ramificades algunes d'elles, perduren fins als nostres mateixos dies. I conclou encertadament: “Podem, doncs, afirmar — i això ens basta de moment — l'existència d'una activitat filosòfica tradicional a Catalunya, condicionada per les necessitats espirituals i els ideals de cada època”.

A tan notable assaig en segueix un segon que titula *L'art de filosofar*, i que no es altra cosa que el concepte de l'autor sobre les condicions intel·lectuals, morals i físiques de qui pretengui emprendre el vol filosòfic, com també les específiques de la professió filosòfica: l'afany de veritat, la sinceritat, la contradicció i el diàleg. Aquesta aguda exposició de les diverses qualitats del filòsof i el seu procedir tècnic troba esplèndid coronament en un estudi minuciós de la parèmia (adagis, refranys, proverbis, dites sentencioses), que és la filosofia po-

pular, i del llenguatge vivent, que porta a la definició de situacions de consciència individual i col·lectiva, a l'elaboració i contrast dels conceptes filosòfics i a la formació d'un lèxic filosòfic. “El llenguatge popular — diu — amb el seu ric i espontani cromatisme, expressa sovint subtils situacions de consciència, la definició dels quals sol escapar al filòsof professional, massa avesat al maneig dels conceptes abstractes. L'espectacle vulgar d'una baralla de marmaneres, amb l'obligada lletania de penjaments recíprocs, es tradueix en una profusió de qualificatius morals, denunciadors d'altres tants matisos de consciència i, consegüentment, en un índex temàtic per a una tipologia moral”.

Amb aquesta transcripció resta remarcada l'opinió del doctor Carreras Artau respecte dels pensadors que prenen massa al peu de la lletra que la Filosofia és “la base i el coronament del saber humà”. Són propensos a l'envaniment i a la temptació de vincular en la llur persona l'excel·lència inherent a la llur funció. Aquest tema dona motiu a un capítol ple de bon sentit que corona *L'art de filosofar*, professió humil i alhora excelsa; tema que torna a explaiar en altres estudis sobre l'actitud del filòsof i la posició filosòfica, que tenen diversos exemples dins la història de la filosofia i que l'autor subratlla amb noms propis, estrangers i nacionals.

Fora d'uns quants articles finals de polèmica casolana, trobo interessantíssim el llibre del doctor Tomàs Carreras i Artau. És clar que potser la seva opinió pot ésser objectada per qui encari la matèria des d'un altre caire. Emperò ningú podrà negar l'abundant informació de l'erudit, el sentit catalanesc dels seus designis, l'estructuració sòlida dels seus raonaments i la claretat i fermesa del seu estil. És, per altra part, molt d'alabar i agrair l'esforç que realitza el professor Carreras, de situar els filòsofs catalans en el panorama del nostre poble, preocupats sempre de subjectar el seu pensar a les necessitats espirituals de la col·lectivitat, dels conflictes morals, polítics i àdhuc econòmics, peculiars del nostre poble en la seva integritat. Principalment l'assaig sobre l'activitat filosòfica a Catalunya ens ajuda a veure i capir millor que en la pròpia història l'esperit racial, denominador comú de totes les ments catalanes a partir del meravellós Ramon Llull, el primer que emprà el llenguatge proi en disquisicions d'alta filosofia.

El llibre que hem ressenyat avui, constitueix un element vigorós de la nostra cultura moderna. Podem, i devem, els catalans sentir càlid agraïment al doctor Carreras per una contribució tan notable en el progrés intel·lectual de la Catalunya renaixent.

J. TORRENDELL.

F. B. M.

La nòmina dels escriptors llatins, traduïts al català, s'és ampliada amb el II volum de *Les Metamòrfosis*, de Publi Ovidi Nasó, que, com ja diguérem, són un recull de narracions mètriques, mig novel·lesques mig científiques, prenent base de la genealogia i la religió.

El nou tom de la Fundació Bernat Metge conté altres cinc llibres de *Les Metamòrfosis*, on el lector hi trobarà les fonts de renovades fantasies mitològiques, temps a venir.

La traducció es feta per Adela M.ª Trepal i Anna M.ª de Saavedra, que tan bella col·laboració aporten a la nostra magnífica col·lecció catalana d'Escriptors Grecs i Llatins.

"MAGDA LA GENEROSA"

Ens trobem davant d'un nou llibre de Joan Mínguez, l'autor de *Dies verges*. D'aquesta novel·la escriguérem, encara que curts, fervorosos elogis. Por li faltà per ésser llorejada amb el premi Creixells. El mereixia. Fou la bella sorpresa d'aquell concurs. El jove escriptor, de cop i volta, es collocava a la ratlla dels vencedors.

Avui ens envia una col·lecció de contes i amb ella ha repetit la gesta anterior. No diré que el nou llibre avantpassi a *Dies verges*. Potser sí, des d'un caire tècnic. Emperò és segur que manté tots els mèrits ja reconeguts i és llegítima l'afirmació que Joan Mínguez amb *Magda la generosa* ha d'ésser proclamat un dels millors contistes catalans.

Es perillós concretar les condicions essencials d'un bon conte. M'he convençut, al llarg d'una constant observació, que aquest gènere literari, fóra de la seva característica de breuetat, ha estat sotmès a tots els capricis del geni, que, per ésser-ho, sempre encerta el que es proposa. Es ell que assenyalava les possibilitats de la creació artística.

Millor serà accentuar les condicions preferides pel nostre autor, realitzades admirablement, algunes de les quals s'adapten amb exactitud a les exigències del moment psicològic individual i col·lectiu d'avui-entà.

En les narracions de Joan Mínguez ressalta primordialment un sintetisme perfecte en la estructuració de cada una d'elles, sigui el que sigui l'assumpte. La composició, la frase, l'entruyellament, el comentari, el paisatge, les figures, el diàleg, tot es aconseguit amb expressió sintètica; la qual cosa tampoc fóra, per ella mateixa, un encert, si no fos, alhora, precisa i densa; és a dir, posseïdora de les tres dimensions. Diguem, doncs, que la qualitat excepcional d'aquests contes és la elipsi, la sustracció de paraules, línies, descripcions,

incidents, postilles, preguntes i respostes, i no diguem pleonasmes lèxics o conceptuals. I, tanmateix, tot hi és, amb tot el relleu possible.

Aquest sentit de modern es recolza, demés, en una doble originalitat: la visió del natural, amb un pic d'extraordinari, i l'expressió literària, fortament triada i estilitzada. No tots els temes responen a un disseny de sensacionalisme, però àdhuc els escollits de la vida normal reben la llum escorsada i prenen un clar-obscur fantasiós. La prosa, per altra part, presenta una superfície absolutament acurada, amb girs neològics i cal·licacions inèdites, sense estirabots, esnobismes ni torturacions. Tot just, enraonat i comprensiu. Una vertadera creació.

Perquè tots aquests elements estètics de

Reix, sobremanera, en l'estudi de sensibilitats femenines, el mateix quan són protagonistes com en *Magda la generosa*, *Maria-Teresa* i *Ulls que comencen a veure-hi*, que si actuen en segon terme, motius de reacció masculina, per exemple: en *Un sentimental*, *Amor*, amb *A majúscula*, i *Nicanor*, *el masclé*.

Encara manca fixar un altre aspecte de l'art de Joan Mínguez. En una bona part dels seus contes, principalment la mitja dotzena que no cito, s'hi destria un tò de grotesc picant, administrat amb tanta de mesura, que fa de tal o qual titella una figura fonamentalment humana. I és que l'autor sense riure's dels seus ninots, els mira amb una mica de compassió i, al punt de deixar-los en el ridícul, els infón un alè d'espiritualitat i els salva amb enginy.

Que és això també en Joan Mínguez: un gran enginyós.

Tingueu present que *Magda la generosa*, és el primer llibre de contes d'aquest jove i admirable el seu èxit indiscutible. — T.

REVISTES

Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura. — Hem rebut el darrer nombre d'aquesta revista, que tan belles obres ha donat a la publicitat en la llengua pairal, tant modernes com històriques.

La Paraula Cristiana. — El nombre de setembre ens arriba amb un sumari notable com és de consuetut.

Philharmonia. — Es la revista que a Mallorca publica mossèn Joan M.ª Thomàs, amb la col·laboració de molts i cèlebres musicògrafs de tot el mon. Consagrada principalment a la memòria de Chopin en la estada a Valldemossa, aquesta publicació ens informa literària i gràficament sobre la tasca del Comitè Chopin i la pròxima sèrie de concerts que s'han de celebrar a la illa mediterrània.

La Gralla. — Hem rebut també, "Elogi de la Joventud", número extraordinari que aquella revista dedica a la Festa Major de Granollers, magnífic de presentació i de contingut.

Feu-vos subscriptor de les publicacions de Catalunya:

La Vanguardia trim. \$ 6
Solidaridad Obrera " " 4
L'Esquella de la Torratxa " " 2
La Campana de Gràcia . " " 1

Corresponsal: J. M. Castro Rey.
 Loria 778. U. T. Mayo 6149

selecció obtinguin un conjunt natural y proporcionat, exigeixen una condició aglutinant: l'agilitat espiritual de l'autor. I bé: Joan Mínguez dona magnífiques proves de ductilitat artística i literària en totes les narracions del seu llibre. Domina senyorialment les resistències de la matèria i amb força i elegància, que vol dir gràcia, insufla vida i transcendència a la cosa morta o inexistent.

Podria flaquejar aquest pulcre novel·lista en l'anàlisi dels personatges, de les situacions sentimentals; però tampoc falla per aquest cantó. Mínguez opera amb fina subtileza i penetració fonda. La mateixa novetat que hem descobert dins l'art de l'escriptor, ens sorprèn en la traça del psicòleg, que sap endinsar-se a les profunditats de les ànimes i els temperaments.

UN EXIT INESPERAT

FELIP Tapiola botava de content. Quin èxit! En tres setmanes s'havia exhaurit la primera edició de la seva *Apologia de la violència*. Ell esperava una bona acollida, és veritat; però no creia assolir una venda extraordinària. I té, l'elogi calorós dels diaris d'esquerra venia acompanyat per l'èxit sorollós de la venda. Certament, podia estar ben satisfet.

Pis amunt i pis avall, Felip Tapiola s'embragava d'illusió. Dintre de poc temps seria el *leader* indiscutible. Els elements d'esquerra, amatents sempre a tirar-se els plats pel cap per qualsevol discrepància de tàctica o de doctrina, o bé per si tal programa és més o menys científic, reconeixien a l'uníson les seves dots excepcionals.

Periodista, conferenciant, publicista; la seva carrera havia estat rapidíssima.

Als vint anys començà d'interessar-se per les qüestions socials. S'empassà llibres i més llibres, assedegat de justícia. Deixà els amics d'infantesa, perquè no l'entienien.

**PER JOSEP M. VILA
DIBUIX DE FRANCESC FABREGAS**

Callà davant del seu pare perquè no volia entendre'l.

Als vint-i-cinc anys escriví el seu primer article. Als vint-i-set publicà el primer llibre. Als vint-i-vuit començà de cobrar els seus treballs periodístics. Ara, tenia trenta anys, treballava amb fe i veia davant seu un camí de glòria.

□ □ □

Quina ambaixada, la del seu cosí Joanet! Ell claudicar per escrúpols de família? Ca. De cap manera.

Els seus parents eren tots gent de dreta. Doncs, ell era home d'esquerra, i d'extrema esquerra.

El seu pare era home adinerat, amic de l'ordre establert, caporal del somatent, alcalde perpetu de la seva vila? Ell prescindia de la fortuna; es sentia revolucionari; odiava l'estat de coses existent.

No, ell no podia tornar enrera. No podia i no volia. Estava convençut del que defensava, adorava la justícia.

El seu cosí Joanet podia tornar-se'n per allà on havia vingut. Ell no acceptava imposicions de ningú. Es sentia apòstol. Volia redimir els que sofrien.

Es a dir que el seu pare ignorava la publicació de la seva *Apologia*? Està clar; com que els diaris de dreta li havien declarat el boicot del silenci... Però, això què hi fa? Ell li n'enviaria un exemplar. Era el seu deure de fill.

Joanet, vulgues no vulgues, tornà de la seva ambaixada, portant curosament embolicat, un exemplar del darrer llibre de Felip Tapiola.

□ □ □

Quina insistència, la de mossèn Graupera! Si no el convenceria...

Acabava de dinar, quan entrà a casa seva l'amic capellà. Eren les cinc de la tarda que encara discutien.

Mossèn Graupera tenia una paciència

PEL NOSTRE IDIOMA

La llengua castellana, del segle XVI ençà, ha anat introduint-se a Catalunya poc a poc i sempre subrepticament.

La única disposició franca, de caràcter general, per supplantar el català, està consignada en el Decret de Nova Planta firmat per Felip V després d'haver-se fet, per dret de conquesta, amo de la nostra terra.

Aquest funest decret, amb tot, no va tenir prou força per canviar enterament el règim de la nostra terra, ni per imposar l'ús de la llengua estrangera.

En cap de les innombrables Constitucions espanyoles que es varen implantar durant el segle XIX, no s'estableix que el castellà és la llengua oficial.

Era tot senzillament per la pràctica, per un simple reglament, i fins a vegades pel caprici d'un funcionari subaltern que anava avançant el castellà a Catalunya.

Els metges redactaven les receptes en llatí; un bon dia es va prescriure que les redactessin en llengua vulgar, i d'aquell moment ja ho van fer en castellà.

Un altre dia va passar el mateix amb les escriptures dels notaris.

A telègrafs passaven els despatxos en català fins que va arribar que els empleats no els van admetre més, i llavors va succeir una cosa curiosa: telegrama que era refusat en català, generalment era redactat novament no pas en castellà, com pretenia l'empleat, sinó en francès, i així passava.

Fins s'havia arribat a l'extrem de no donar curs a una carta perquè el sobre era escrit en català; era dirigida a Lleida i a correus van donar com a explicació que no coneixen cap poble d'aquest nom.

En les inscripcions al Registre Civil admetien noms estrangers com Fanny, per exemple; però si a un noi li volien posar Jaume o Enric, no li volien posar pas si no el traduïen al castellà.

Podríem citar mil casos per l'estil.

A l'escola succeïa una cosa ben particular: la llei i els reglaments desconeixien completament l'existència de la nostra llengua, i mestre i deixebles eren obligats a procedir com a castellans tant si ho eren com si no ho eren. Però els fets s'imposaven i pràcticament l'escola era bilingüe; ja pot suposarse quin bilingüisme! El mestre no havia tingut a la Normal la preparació indispensable i no tenia més remei que engiponar-s'ho de qualsevol manera per sortir-se'n. Els llibres de text eren tots castellans com per educar nois castellans, llevat del catecisme que era imprès en català amb la traducció castellana a la vista i s'ensenyava en català; però a la millor venia de Barcelona un inspector que ordenava sense més ni més, d'estudiar-lo en castellà, i així es feia d'allavors en davant fins que, en visitar l'escola el senyor rector de la Parròquia, es tornava a fer en català esperant que tornés un altre inspector.

Ara ja hem arribat que, legalment, el castellà és la llengua oficial d'Espanya, i tots els espanyols tenen obligació de saber-lo; així ho mana un article, votat fa poc, de la Constitució de la República Espanyola que estan arranjant les Corts Constituents; però també estableix que les regions que parlin un altre idioma el podran usar també; admeten, per tant, a Catalunya, l'oficialitat de la llengua natural com estatueix l'Estatut Català.

Altrament, el Ministeri espanyol d'Instrucció Pública ha establert oficialment el bilingüisme en les escoles primàries de les regions de parla no castellana, no pas com a concessió política ans bé com a millora pedagògica per tal com, efectivament, és un precepte científic de la Pedagogia. El gran filòleg francès Miquel Bréal va pro-

clamar-ho així com a aplicable a les escoles del Mig-dia de França ja fa anys, i aquells països, de llengua tant semblant a la nostra i que cada dia, tot naturalment, es va acostant més a la nostra, estan esperant la bella reforma, sobretot a Tolosa, a Foix i a Montpeller. No cal esmentar el Rosselló: que el parlar rossellonès es tant català com l'empordanès, el barceloní o el lleidatà. El català, doncs, ha d'ensenyar-se, no solament a les escoles primàries de la Catalunya estricta, sinó també a les de València, de les Illes Balears, i de l'Aragó català, es a dir: a les terres aragoneses limítrofes de Catalunya i de València que tenen com a poblacions més importants a Tamarit de la Llitera, Fraga, Vall-de-Roures, etc. Aquells països proporcionen a Barcelona la més nombrosa emigració de la península pirenenca. Lleida és llur principal centre d'atracció: concorren amb preferència al seu seminari i al seu institut; usen com a propis el seu hospital i els seus asils, i ja comencen a fer ús escrit de la llengua materna. Joaquim Costa, que n'era fill, va fer un estudi de la varietat idiomàtica que s'hi parla. Un seu germà hi dirigia i ensenyava, en català, un orfeó. També n'es En Semblancat, que actualment forma part de la minoria catalana a les Corts Constituents, Espanyoles, i es redactor de *La Campana de Gràcia*.

Aquests pobles aragonesos no sols parlen en català sinó que també son de jurisdicció catalana: jurisdicció catalana eclesiàstica, puix pertanyen, molts, al bisbat de Lleida, fins més enllà del riu Cinca; alguns altres, situats a la riba dreta del riu Noguera Ribargorçana, pertanyen al bisbat de La Seu d'Urgell; també el bisbat de Tortosa penetra dintre Aragó.

Melior CASES.

exemplar. Volia demostrar-li que les seves idees avançades eren filles d'un prejudici. No, home! El prejudici el sofrien els que creïen cegament els manaments de l'Església.

Però la diferència d'ideologia no era cap obstacle per a la bona amistat dels homes de talent. Ells dos n'eren un bon exemple. I disentien, discutien sense arribar a cap conclusió. Eren amics, però no podien entendre's.

Mossèn Graupera estava neguitós. Eren prop de les sis i la conversa s'allargava enginyosament, però sense cap resultat pràctic. Era qüestió de fer un va-i-tot.

—Es possible que, en el fons, tu i jo tinguem raó. Tots dos volem justícia. Però, per anar al mateix fi, escollim camins diversos.

—No, no; el fi que perseguim és ben dis-

tint. L'Església promet un benestar més enllà de la mort. Nosaltres no hi volem res després de la mort; volem el benestar a la terra, mentre duri la vida.

—Està bé. Suposem que tu tens raó; però no oblidem que ets un cas excepcional dintre la teva família.

—I això, què hi fa?

—Això no hi faria res, si el teu pare no tingués un disgust cada vegada que sent parlar de les teves idees.

—El meu pare no vol entendre'm.

—El teu pare serà la víctima del teu apostolat. Tu li escures la vida.

—Això no!

—Ara mateix, la teva *Apologia* l'ha deixat aclaparar. Per què li vas trametre exemplar? Ell no en sabia res... Després de fullejar-lo tingué un atac de feridura...

—Està malalt? Jo no ho volia això, no.

No ens entenem. No ens hem pogut entendre mai...

□ □ □

El tren no corria prou, aquell vespre. El pensament de Felip Tapiola el deixava endarrerat. Una llàgrima lliscava silenciosament galtes avall.

Felip Tapiola arribava tard. El seu pare agonitzava. La boca torta, la mirada vidualosa; feia llàstima.

No pogueren parlar-se. Amb penes i treballs el reconegué. Desseguida els seus ulls es dirigiren a la tauleta de nit.

Felip hi veié un llibre: la seva *Apologia*. D'una revolada l'agafà i el feu a trossos.

La mirada del vell s'endoleí...

Poc després moria...

Felip Tapiola sentia, cor endins, una gran recança. El seu èxit el desconcertava.

ELS CATALANS PEL MON

LA CASA DE CATALUNYA DE MADRID

LA Casa de Catalunya de Madrid té, aproximadament, un any d'existència. El propòsit de la seva creació fou el d'agrupar els catalans residents a Madrid per a portar a terme una obra de cultura, per a donar a conèixer des de Madrid, com a centre irradiador, les manifestacions més interessants de la vida col·lectiva de Catalunya.

Per a dotar aquesta obra de tot el prestigi i representació necessaris, així com per a obtenir les cooperacions indispensables, s'hi ha associat algunes personalitats i corporacions de Catalunya i, en lloc preeminent, el govern de la Generalitat, del qual l'entitat rep una subvenció.

Les activitats que la Casa de Catalunya desenvoluparà a mesura que vagin augmentant les seves possibilitats, són les següents:

Culturals. — Biblioteca especialitzada en estudis sobre Catalunya (art, història, literatura, autonomia, folklore, producció, comerç, etc.), escrits en qualsevol idioma. Es persegueix que sigui un exponent de la nostra vida i pensament que serveixi com a òrgan d'estudi a tots els intel·lectuals (escriptors, periodistes, estudiants, etc.), que vulguin tractar les coses de Catalunya.

A la sala de lectura pot trobar-se ja gairebé tota la premsa de Catalunya.

Hi ha en vies d'organització a la Universitat Central, d'acord amb l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana — la delegació de la qual presideix l'eminent professor doctor Enric Moles — una càtedra de Llengua i Literatura, que segurament funcionarà des del pròxim curs.

També hi ha en projecte la fundació d'una escola catalana.

Expansió econòmica. — Hom projecta una oficina d'informació comercial al servei de la nostra economia i una exposició permanent de productes catalans.

Turisme. — També es proposa la Casa de Catalunya organitzar una oficina de propaganda dels llocs i estacions de turisme de Catalunya, exposició sobre aquesta matèria i organització de viatges col·lectius.

Obra realitzada. — El cicle de conferències a l'Ateneu, durant el qual es realitzà el següent programa:

Senyor Rafael Campalans: "Cataluña al servicio de la República".

Senyor M. Vidal i Guardiola: "Materia económica".

Senyor Carles Pi Sunyer: "El alma de Cataluña".

Senyor Carles Soldevila: "La cuestión del idioma".

Aquestes conferències obtingueren un gran èxit, amb la qual cosa es contribuï a formar un ambient de cordialitat per les coses catalanes.

Les conferències de Domènec de Bellmunt i Artur Perucho al local social, que foren igualment celebrades pel públic i la premsa.

Totes aquestes conferències foren radiades per "Unión Radio", sempre disposada a ajudar-los.

Campanya per a contrarestar certes afirmacions de la premsa que perjudicaven les coses de Catalunya.

Concerts per la Banda Municipal de Barcelona durant les festes de la República. El mestre Lamote de Grignon i els seus músics obtingueren èxits clamorosos a la Plaça de Braus i al gran cinema Monumental.

Tasca immediata. — De seguida ocuparan la tribuna social, per a fer la propaganda de les nostres coses en vistes a la solució del problema autonòmic, alguns parlamentaris de les diverses tendències.

La Directiva. — La presidència d'honor ha estat oferta al president de la Generalitat de Catalunya.

El Consell Directiu està integrat pels següents senyors:

Albert Vilanova, president; Rafael Martí i J. Pardo, vice-presidents; Joan Sau, tresorer; Ignasi Armengou, secretari; J. M. Ruiz Manent i J. Pagès, vocals.

Alguns associats. — Entre les personalitats associades s'hi compten: Nicolau d'Oliver, Marcel·lí Domingo, Barbey, Cuito, Raventós, Prat Gabellí, Pérez Unzuata, Enric Moles, Millàs Vallierosa, Frederic Bonet, Antoni Xirau, Ignasi Salat, Galves, etc.

BANUS QUICK LUNCH COMPANY

333 - LAVALLE - 333

Restaurant nord-american de gran rapidesa

NO S'ADMETEN PROPINES

NO ES COBRA COBERT

És una nova creació de la vida econòmica i moderna

ÚNIC EN EL SEU GÈNERE A SUD-AMÉRICA

AMB CAPACITAT PER ATENDRE 1500 PERSONES PER HORA

Brinda dinars i sopars selectes i abundants amb menús des de 60 centaus i un servei extra-ràpid, fàcil i correcte, sense esperes mortificants, de manera que en 10 minuts Vd. pot dinar o sopar amb tota comoditat i dintre d'una distingida atmòsfera. És digna de conèixer-se aquesta nova institució de la gran ciutat

**Especial servei de té, des de les 15 a les 18
hores, amb pasteleria elaborada a la casa.**

NO S'ADMETEN PROPINES

EL SENYOR GRASSONET A BONS AIRES

PER BANDRANAS PALA

IL·LUSTRACIO DE LLUIS MACAYA FILL

“Puelen 1616”.

El senyor Grassonet, en trobar-se vora del lloc indicat en la tarja, s'aturà i posant-se els binocles, enfocà la mirada en la numeració respectiva, desfilant el 1614 i el 1618.

—Caram, caram, el 1616 deu ésser entre mig del 1614 i el 1618, i... com jo no el sé veure? M'hauran fet objecte d'una befa?

Tornà a resseguir la numeració i es quedà plantat en mig del 1614 i el 1618. L'entrada que hi havia entre aquests dos números, tenia tot l'aspecte d'aquells caus conventuals, cases de recolliment, que des del llindar de la porta, ja us encomanen el narcòtic de la quietud. Mirà a l'esquerra, a la dreta i... res. Mirà al cim i llançà un sospir de satisfacció... Un disc petitó, bufonet, lluia les quatre xifres atraïents i prometedores.

—En què quedem? La Municipalitat fixa o no la col·locació d'aquestes plaquetes? Em sembla que això és una contravenció a les ordenances.

S'arranjà el capell, es donà un toc a la corbata i espolsant-se maquinalment, ermilla, pantalon i panxeta, comprimí el botonet elèctric. El cor li donà una forta batzegada. Aquell ring-ring de la campaneta, escandalitzant el silenci de la casa, el deixà esclaiat. Esperà llarga estona i en veure que ningú sortia, feu un esforç de flaqueja i allargà el braç per a repetir el toc. Ja el dit enfonzava de nou el botó, quan tot d'una la porta s'obrí i una minyona, que aparegué, li preguntà:

—Què desitjava, senyor?

—La senyoreta Chela.

—De part de qui?

—Un moment...—digué, mentre es treia la cartera de l'infern de l'americana.—Passili-li la tarja—feu, lliurant-li.

Ella l'agafà, ajustà la posta i el senyor Grassonet es quedà a l'espera.

□ □ □

Aprofitant el parèntesi — un xie llarg— que deixa la minyona, farem la presentació del senyor Grassonet. Pau Grassonet, industrial barceloní, en la fabricació de gèneres de punt, malfiant-se d'intermediaris, vingué a Buenos Aires, amb la santa intenció de conèixer d'aprop el desenvolupament del comerç en la metròpoli portenya. Viatjants, recaders, representants, per què?... Ell i ningú més que ell, s'hi entendria directa-

ment amb els compradors, i per això és decidí a sortir de la seva fabriqueta i creuar l'Atlàntic amb l'afalagadora perspectiva d'una extensió del seu negoci i l'incentiu d'un viatge prometedor de noves sensacions. I... com hi ha món que li venia bé el viatge. Fòra—encara que temporalment—del jou despòtic amb què el tenia sotmés la seva atlètica esposa, creia de bona fé guarir de la abúlia que patia. Més o menys tindria una quarantena d'anys, baixet i rodanxó, cap-roig, mig pelat i lluent. Sota el nàs ciranesc, un mostatxo mongòlic. Un mes fa que sojorna a la gran ciutat argentina. Negoci fet... cap; confiança a fer-ne... Ni mitja. En una paraula: no podia haver-hi tractes, entre l'Amèrica a terme renovat i indefinit i la seva fabriqueta, a data fixa i peremptòria. Quan en tingué el plé convenciment, es llançà amb cos i ànima a les conquestes de l'amor fàcil, aprofitant els pocs dies que li quedaven d'Amèrica. El dia abans, empès per aquest propòsit, sortí de l'hotel, i Florida amunt, Florida avall, ara m'aturo, ara segueixo, contemplava enlluernat aquell bé de Deu d'ullets que hi passen, guspirejants com estels, en els clàssics capvespres de la ciutat portenya.

—Quina boniquesa de dones; això és l'Edem!...—es digué Grassonet.

De golós, les mirava a totes i no en veia cap; fins que una, més insinuant que les altres, en passar vora d'ell, li donà un copet amb el colze i s'aturà en la primera escaparata que trobà. Com si de cop des-

pertés, la mirà, es miraren, s'hi acostà, es saludaren i en canviar quatre paraules, s'entengueren. Entraren al bar més proper, on formalitzaren la cita per l'endemà a casa de la dama. Darrera una tarja seva, el senyor Grassonet hi anotà la direcció i hora. Ella, per no perdre temps, s'empassà dos *cocktails*. S'acomiadaren. Pel senyor Grassonet — que no hi veia de cap ull — el comiat fou emocionant. Volia seguir-la, entrar a un restaurant, sopar-hi i després... xerinola! No li fou possible. “Demà, demà i demà”, repetia la dama, i no en pogué treure res més. Una bona estreta de mans, un joc encés de mirades i... a demà!...

□ □ □

En obrir-se la porta i aparèixer de bell nou la minyona, aquesta, amb veu baixa, el convidà a entrar. El tó de misteri que emprà la serventa, el va acovardir un xic.

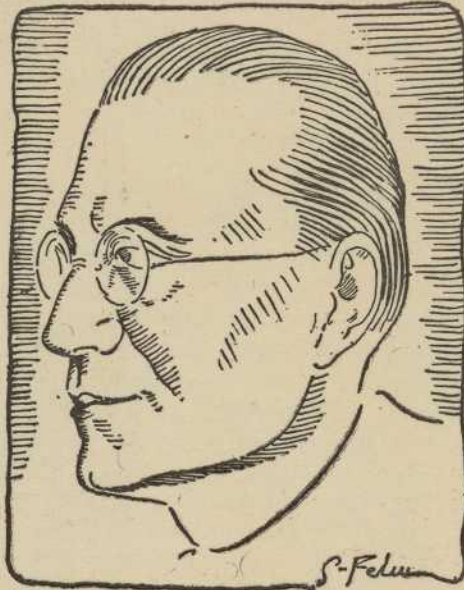
—La senyoreta està ocupadíssima. Desseguida que enllesteixi, estarà per vostè. És el que m'encarrega que li digui. Faci el favor de passar.

El senyor Grassonet la seguí com un autòmata. S'aguantava el respir i caminava de puntetes. Mig... mig... ja se'n penedia de donar aquest pas. Però, com que de conquestes d'aquesta mena no n'hi havia tots els dies, agafà coratge i a indicació de la serventa s'assegué a un sofà del vestíbul i esperà. Una olor, com de sucre cremat, perfumava la saleta. Al cap d'una estona, li semblà que era d'encens. I es-

(Segueix a la pàg. 26)

FRANCESC MAS-ABRIL

VET-ACÍ un poeta enamorat de la musa popular. Tot ell respira la flaire de la Natura en les coses més senzilles i amb els termes més humils. És verament un glossador del poble, que cerca fondre's amb l'ànima de la sentimentalitat pairal. Fill del Poble — remarca ell mateix — vol cantar les inspiracions de la musa popular, alegre, emotiva i noble, com les muntanyes, l'aire i la mar de la nostra terra. Francesc Mas-Abril té predilecció pels records de la seva infància i juvenesa, pels espectacles humils de la seva coneixença, pels somnis de la seva fan-

tasia, per les rondalles, llegendes i tradicions de la Pàtria. Adequat a tals emocions, Francesc Mas-Abril ha triat per a la seva expressió lírica els versos de la mètrica menor, tan ajustada a l'opinió del poble, acostant-se a la mateixa tonada i modalitat de la vella poesia. Bé diu, quan concreta el seu desig en l'anhel de oir un jorn la seva cançó en llavis and-nims, com si d'ells hagués eixida ingènua, pura, incontaminada de l'engny aliè. Les seves dues col·leccions La Musa Popular i De cara a Mar, estan reblertes de composicions que responen a semblant propòsit. Tota la comarca familiar hi viu, plena d'emoció, amb la muntanya, l'aire, la mar i la població, vist i sentit tot amb entendriment i noblesa.

LA PETITA PUNTAIRE

Una petita puntaire
he vist ran mateix de mar;
una nina diminuta
que encara no té sis anys.
Entre la Laia i la Fina
—les millors mestres de l'art—
la diminuta puntaire
va la tasca preparant.
S'està en un banquet seguida
que no té pas més d'un pam
i a popa d'una barqueta
té el coixinet recolzat.
Refilant cants d'infantesa
va la nina treballant
i amb sos dits, fins com el nacre,
fa els boixets talment volar...
Poc a poc va eixint la blonda
que em deixa, meravellat
i embadalit, li pregunto:
—Per qui és la punta que fas?
I ella mirant-me seriosa
i amb el tò més natural
—Per la Mare de Deu — deia —
perquè em faci ésser ben gran.
A mos germans i a mos pares
tinc d'ajudà a guanyà el pa:
que mengem moltes sopetes
i ens hem de vestí i calçar.

LA POMETA DE PASTOR

La pometa de pastó,
de petit, com em gustava!
Jo en collia un ramelló
i al barret me les posava.
I la seva vermelló
a ma faç s'encomanava,
i em sentia una alegró
que mon ésser trasbalsava.
I amb els dits, plé d'il·lusió,
a mos llavis l'apuntava...
Ai, pometa de pastó,
de menut, com em gustava!

AI, LA SIRENA!

A la voreta del mar
vaig cada vetlla.
Quan tothom va descansant
prenc ma barqueta.
I m'esmunyo mar endins
a tota vela.

Hi sé un magnífic país
que és cosa excelsa.
Es l'illa del benestar
on l'amor regna;
hi ha conquilles i corals
i mareperles.
Quan s'hi atansa mon llagut
veig la Sirena
que en ovirar-me de lluny
em surt a rebre.
Em parla del seu amor
amb veu molt tendra...
I m'adorm amb ses cançons
i fins em bressa.
En tant em vaig adormint
en braços d'ella,
molt baixet, baixet, em diu
que és "tota meva"...
I que de l'illa só el rei
sent ella reina...
I só feliç en excés
al costat d'ella!
I a l'illa vaig cada nit,
a plena vela,
que no em canso de sentir:
"Só tota teva"...

AL VOLTANT DE LA SENYERA

Al voltant de la Senyera
veniu tots, com bons germans;
i, com senyal de pau vera,
dem-nos les mans.
I aixecant la testa enlaire,
amb el pensament serè,
entonem un can a l'aire
d'Amor, de Pàtria i de Fè.
Cantem l'Amor, que és Noblesa,
Voluntat, Veneració;

Cantem la Pàtria, cantem-la
que és Pietat, que és Germanó.
Cantem la Pàtria, cantem-la
amb un himne al Treball sant,
i com dignes fills honrem-la,
i la farem forta i gran.
Cantem la Fè, que és divisa
de l'home fort i lleial:
Fè que el benestà eternitza
i és llum espiritual.
Al voltant de la Senyera
veniu tots, com bons germans,
i com senyal de pau vera,
dem-nos les mans!

MAR NOSTRE

Mar il·luminat
doll de claredat
que eternament beses ma estimada terra...
Certa melangia dintre meu s'aferra
quan de tu m'alluny!
I l'ànima puny!
Mar il·luminat
doll de claredat.
Ta pura blavor
em porta alegror
i ablaneix mon ésser i de pau m'amara.
M'atrau amb deliri, i et dic més encara:
et tinc per germà...
Mar nostre. Mar clà...
Ta pura blavor
em porta alegror!

VERSOS DE VENTALL

Es mou solemniament
el vostre ventall, senyora...
Ai!... La mà que gràcilment
el reté afalagadora
és ben digna del present
d'una boca besadora!

ENDREÇA

Voleu, voleu, cançons meves,
de llevant cap a ponent...
Si el poble les pren per seves,
en mi, quin contentament!

INSTITUT DE CULTURA I BIBLIOTECA POPULAR DE LA DONA

No seran pas molts ben segur els catalans residents a America que coneixin una de les institucions barcelonines que més honoren a la cultura catalana. Bo serà, doncs, de parlar-ne. Ens referim a l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona. Aquesta institució que va començar en 1909 essent una Biblioteca Popular destinada a les noies obreres, es va convertir, al cap de poc, en una de les agrupacions barcelonines que amb més eficàcia treballen per aixecar el nivell cultural de la dona de la nostra terra.

En fou la fundadora i, moltes vegades, presidenta, la senyora Francisca Bonnemaison, vídua d'aquell gran patrie En Narcís Verdager i Callís, un dels que més varen contribuir al nostre renaixement literari.

Des de la seva fundació, es pot dir que la senyora de Verdager ha estat i continua essent l'ànima de l'Institut, al qual dedica, com a mare amorosa, totes les seves atencions.

Havem repassat el report documentat corresponent a l'any 1930 i en llegir-lo hem pogut veure la importància cada dia creixent de l'Institut.

Està instal·lat en una antic casal aristocràtic, esbarjós i sever, amb pati senyorial, amb característica façana als carrers de St. Pere més Baix i de Verdager i Callís, i conté grans sales i galeries decorades amb encert. Allí s'hi dona instrucció sòlida i es prepara amb eficàcia a les dones per a la lluita per la vida.

L'organització de l'Institut es divideix en seccions permanents, que són: Educació i Instrucció; Biblioteca Circulant i Pública; Religió i Culte, amb una subsecció de Cant; Relació i Treball, Socorsos Mutus i Pensió; Economia i Proveïments; Organització i Propaganda; Esports i Excursions, i Cerimonial i Festes, cada una d'aquestes seccions regida per una junta de govern elegida entre les associades.

L'ensenyança que s'hi dona comprèn tres branques principals: Ensenyament Comer-

Portalada d'entrada a l'Institut

Vestíbul de l'entrada pel carrer de Sant Pere més Baix.

cial i Professional (que es cursen dins les Classes Generals), Secundari i Domèstic.

Abans d'ésser admeses, les alumnes s'han de subjectar a un examen d'ingrés i se les agrupa segons el grau de coneixements que posseeixen.

Hi ha també classes d'Estiu i Classes Especials, que es fan extensives per mitjà de cursos i conferències.

La Biblioteca és exclusivament femenina i pública i no es necessita ésser sòcia per assistir a la sala de lectura. La circulació és només per a les associades.

La secció de Religió i Culte complementa la formació moral de les associades no per això descuidada en la secció d'Educació i Instrucció.

La secció de Socorsos Mutus i Previsió, d'acord amb la Caixa de Pensions i Estalvis, té cura de l'estalvi, previsió i assegurances. La de Relació i Treball per mitjà de la seva Borsa, té cura d'obtenir ocupació per a les joves que s'hi han inscrit, principalment antigues alumnes de l'Institut. L'èxit de la tasca que realitza aquesta secció es admirable.

Economia i Proveïment sosté un bar i un menjador econòmic de dia en dia més freqüentat per les associades que treballen al centre de la ciutat i lluny de casa seva; té també una sala de banys, dutxes i pentinats.

La secció d'Organització i Propaganda cura de l'organització dels actes tan religiosos com profans que celebra l'Institut i de la publicació de programes, reports documentats, gasetilles i articles als diaris o revistes que ho sol·liciten.

Com tota organització moderna, en la secció d'Esports i Excursions es té cura de procurar l'enfortiment físic de les associades, per mitjà d'excursions als indrets més interessants de la nostra terra.

La secció de Cerimonial i Festes organitza concerts, ballets populars, lliçons de sardanes, etc.

(Segueix a la pág. 27)

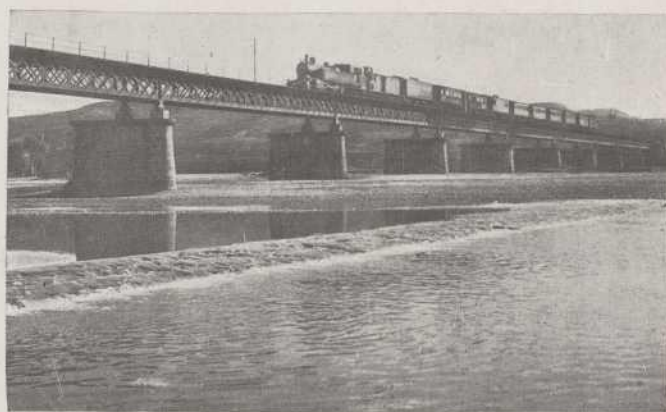
Una concorreguda classe de cuina popular

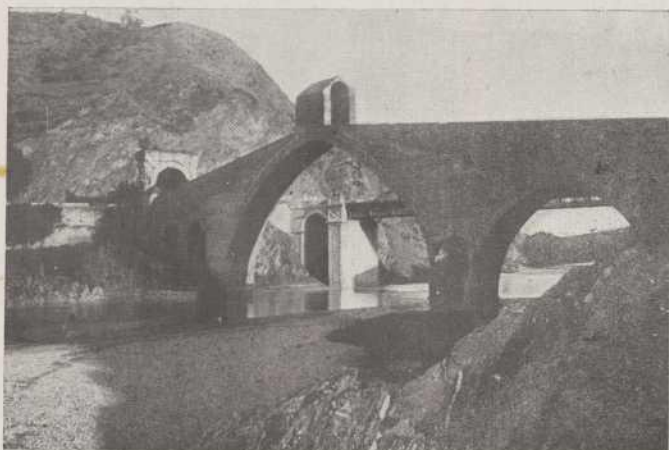
Una utilíssima classe de tall i confecció

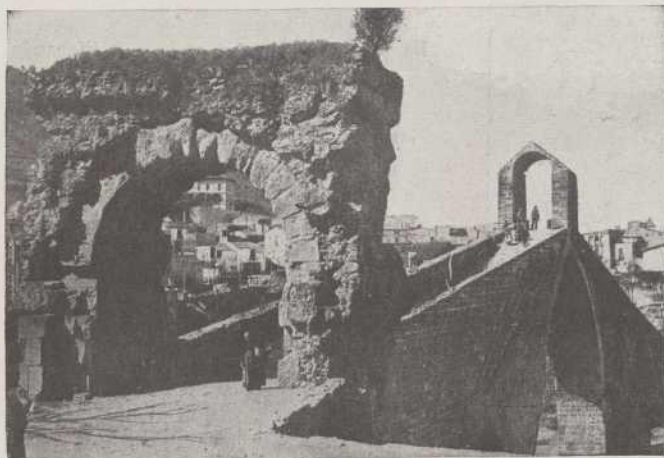
Una vista de conjunt de la vila de Martorell

El magnífic pont del ferrocarril M. Z. A., damunt el Llobregat

L'antiquíssim "Pont del Diable", d'atrevida construcció

Arc Romà per on s'entrava antigament a la vila

Església Parroquial i plaça amb una font

MARTORELL I ELS

DE totes les poblacions que voregen el riu Llobregat, cap altra de més pintorescament situada que la vila de Martorell. Assseguda arran de la confluència de la riera d'Anoia amb el Llobregat i a poca distància d'allí on aquest riu passa, com qui diu encixonat, pel paratge anomenat El Congost, la situació topogràfica l'ha convertida, de temps immerorial, en lloc de passatge obligat pels que del Pla de Barcelona volen anar cap a la Conca d'Odena i voltants. Per això, per aquesta posició, la vila de Martorell s'ha trobat barrejada, vulgues no vulgues, en la majoria de les guerres que les invasions estrangeres han portat a la nostra terra. L'estratègia l'havia considerada sempre un bon baluard per poder barrar el pas a tots els que de terres endins volien anar a Barcelona o bé en venien.

Es la vila dels ponts: en conjunt, o bé vorejant-la, n'hi han sis, dels quals, cinc són damunt del Llobregat i un a la riera d'Anoia que comunica la part vella de la vila amb la nova.

La creuen dos ferrocarrils: el M. Z. A. i els Ferrocarrils Catalans; aquesta última línia ha agafat molt d'increment des que es va inaugurar el ramal que arriba fins a Manresa.

Com tota vila vella que té un passat més o menys memorable, Martorell també conserva rastres i runes de velles construccions, entre les que podríem esmentar l'edifici manat bastir per Felip V per allotjar les seves tropes durant la fatídica anyada del setge de Barcelona, situat al costat del Pont del Diable, altra construcció, aquesta, meritíssima, tant per la seva importància arqueològica — hom diu que data de l'època de les invasions cartagineses — com arquitectònica, la seva construcció en forma de pont d'ametlla.

El seu nom de "Pont del Diable" es deu a una llegenda que ha anat passant de generació en generació i que diu: que en l'època en que fou bastit el pont existia una velleta qui totes les tardes anava a buscar aigua a la font Eudó, que és a l'altra banda del riu i, per tant, s'havia de mullar cada vegada en atravessar-lo. Ella sempre pensava: — Si el pogués travessar sense mullar-me! Fins que veu-aquí que un dia se li va aparèixer el diable, la llegenda no diu com, i li va oferir de bastir-li un pont, però amb la condició que s'enduria l'ànima del primer que hi passés. Tal dit, tal fet; un bon dia es va trobar el pont llest. Però llavors era qüestió de pagar el deute, i la velleta, que es veu que la sabia llarga, en comptes de passar-hi ella va fer-hi passar primer un gat. D'aquesta manera el diable se'l va haver d'endur... i, de llavors ençà, Martorell té un pont llegendari. Nareís Monturiol hi havia fet proves d'inversió amb el seu "Ictini".

L'església parroquial és de l'època de Felip II i conté mostres de vertader valor artístic, entre elles l'altar del Rosari, for-

La pileta de natació inaugurada fa poc temps

Els afores de la Vila. Carretera de Piera

SEUS VOLTANTS

mosíssim exemplar del Renaixement; l'orgue de l'església és un magnífic exemplar de l'art barroc.

No gaire lluny de la vila hi ha el que fou en altre temps convent de Caputxins, avui dia propietat de l'Ajuntament, qui hi té instal·lades les Escoles Municipals.

Molt a la vora de Martorell hi han també les runes d'un castell dit Castell de Sant Jaume. El temps, implacable, ha anat destruint de mica en mica tot el que es mantenia en peu. Hom diu si havia estat bastit per allà la novena centúria i va ésser destruït per les tropes de Felip V.

Com de totes les coses velles a les que el temps li ha posat la seva patina, d'aquest castell també se'n conta alguna pintoresca llegenda.

Però una de les coses més notables de Martorell és "L'Enrajolada", museu propietat del senyor Santacana, qui ha anat aplegant-li, com a continuació de la tradició llegada pel seu avi, una gran quantitat, principalment de mosaics i ceràmica, cornises, capitells i escuts heràldics procedents dels edificis antics, destruïts en diferents indrets de Catalunya; mostres totes, que d'aquesta manera s'han salvat de destrucció.

No són tan sols les coses velles que donen importància a Martorell; també en té de moderníssimes, com per exemple la piscina construïda fa poc que ha estat causa de la creació del Club de Natació Martorell, una de les primeres entitats d'aquesta mena de terres endins de Catalunya.

Compta Martorell amb diverses societats que es dediquen a organitzar festes i a servir de propulsors per l'engrandiment de la població.

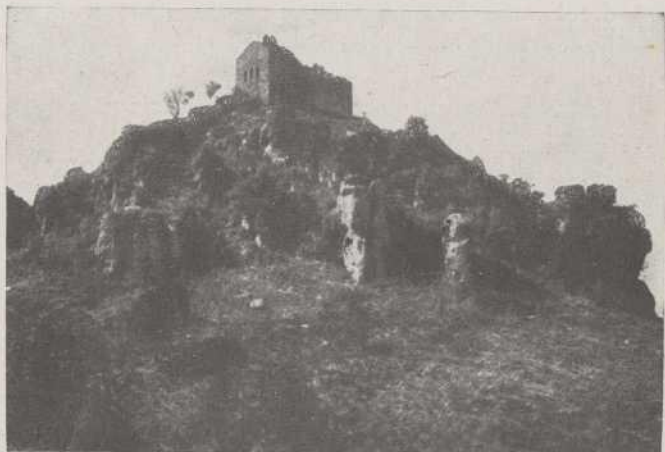
Una d'elles acaba de bastir el gran teatre El Progrés, que serà un dels de major cabuda de la comarca.

També a la part més nova de Martorell, que en diuen a Càn Carreres, hom ha constituït un Ateneu que en el poc temps que porta de vida ja ha sabut organitzar una escola, llavor d'una més gran institució de cultura.

Ara que el règim de govern de la nostra terra s'és canviat, cal recordar que ja d'anys la vila de Martorell havia estat un puntal ferm del republicanisme i quan encara la nostra terra era dominada pel groller caciquisme els seus habitants elegien Ajuntaments vertaderament populars, que eren un model pels altres pobles mancats de ciutadania.

La facilitat de comunicacions amb Barcelona i els altres pobles de la comarca, junt amb la bonesa del clima, fan que l'estada a la vila de Martorell sigui plaent a tots els que hi van a sojornar, els quals queden presos de la franquesa que els habitants de la població mostren en tot temps.

P. A. M.

Runes del que fou antigament el Castell de Rocafort

Plaça de la Constitució amb l'edifici del Círcol Democràtic

L'ex-convent dels Caputxins, avui escoles municipals

ELS VELS RECONS DE BARCELONA

APUNTS DEL NATURAL
DE LLUIS MACAYA

CONSERVADOR, renovador... Termes cada dia més relatius. Qui en un ram resulta tradicionalista acèrrim, en un altre sent mil velleitats futuristes. Aquell que s'entendreix davant la persistència d'un antiquíssim costum pagès, en un recó de muntanya, s'indigna de veure l'arrelament d'un antic costum ciutadà en un recó de Barcelona. El qui parla com si fos un terrible demoleedor social èmul potser de Lenin o de Trotzky, ens sobta amb un seguit de predileccions literàries que demostren un temperament classicista i reaccionari. (No era aquest, aproximadament, el cas d'Anatole France?)

Però les contradiccions dels homes no en tenen prou de produir-se en diversos rams; de vegades es donen, ènicament, en un mateix ram, costat per costat. Quants barcelonins, per exemple, que sospiren del matí al vespre perquè s'acceleri la modernització de la ciutat, posen el crit al cel de seguida que saben en perill qualsevol recó rònec, pudent, infecte, però, ai de mi!, pintoresc ple de suggestions romàntiques!

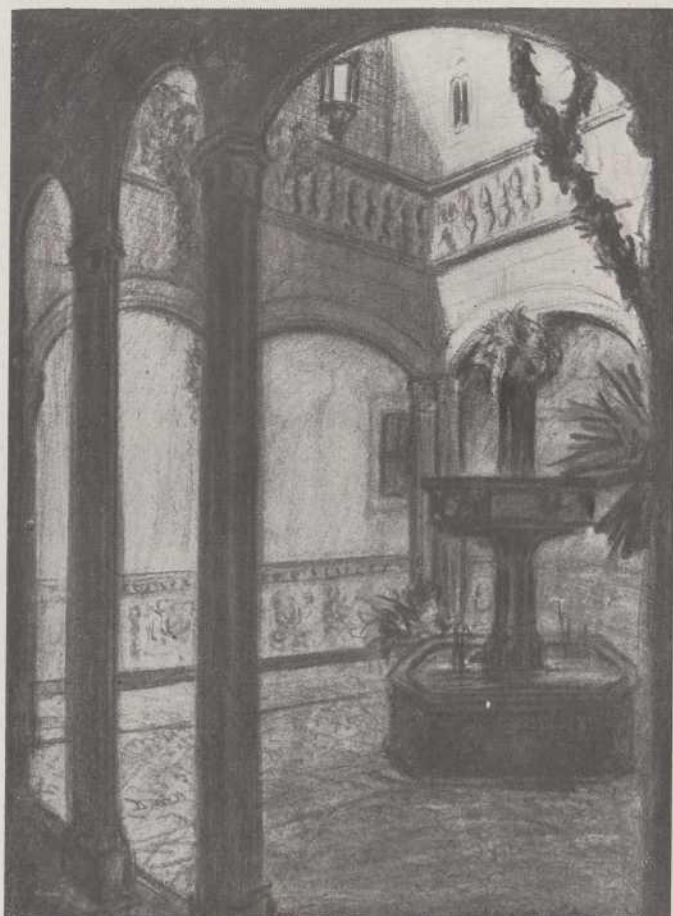
Naturalment que aquestes contradiccions eridaneres són una fruita molt del nostre temps, són paradoxes molt segle XX.

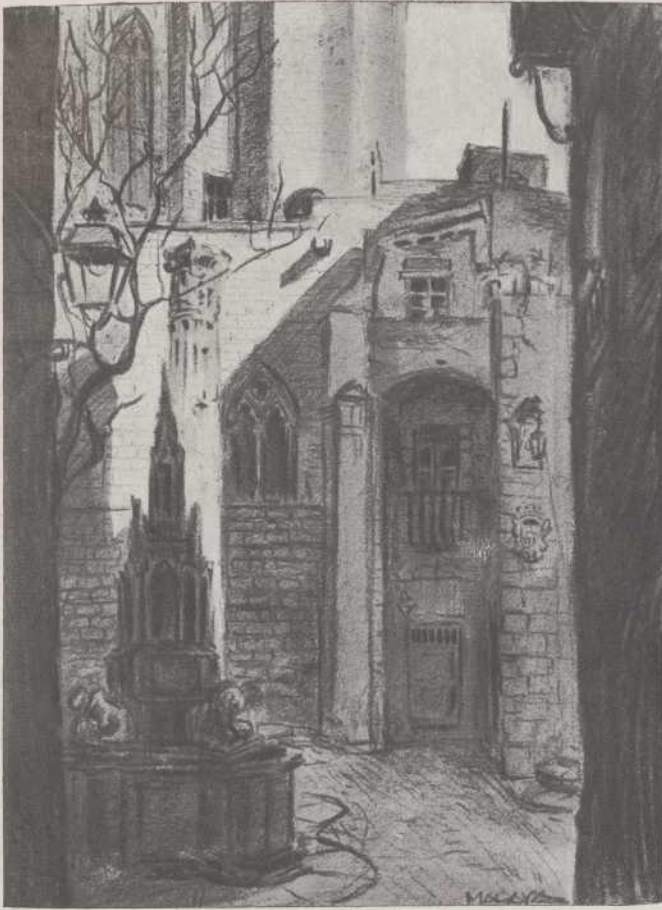
Església de Santa Agata i la Catedral des de la Via Laietana

Carrer de Sant Pere més alt amb la cantonada de la casa dels Velers

Un reconet del pati de la casa de l'ardiaca.

Un dels costats de la gòtica plaça del Rei

Els nostres avantpassats, sobretot els que varen néixer i morir abans del Romanticisme, no eren tan complicats com nosaltres. Llurs sentiments corrien en una sola direcció, no coneixien les nostres duplicitats i giragoneses, aquest voler i doler que potser és la nostra tragèdia típica. Un hom s'esgarrifa—però alhora no pot reprimir un impuls d'admiració — en veure que un Lluís XIV estava tan rodonament persuadit de l'excel·lència del seu temps i del seu art, tan ple de menyspreu per a l'obra de les altres generacions, que gosava pensar seriosament en l'enderroc de Notre Dame de París... Sols va deturar-lo el presupost una mica elevat que li varen presentar els mestres de cases, sinó ja faria més de dos cents anys que fóra a terra. Val a dir, que el seu nét Felip V, també va sentir la fallera d'enderrocar la nostra beilíssima església de Santa Maria del Mar. No sabem quin àngel va deturar-lo. Ell no mirava prim en materia d'aterraments...

Els temps han canviat. Ja no són sols els grans monuments artístics el que desvetlla la nostra febre conservadora. Àdhuc els carrerons esquifits, de parets mig ronyoses, mig molsudes, tenen la virtut d'inspirar-nos sentiments piadosos i enyorances literàries. És així mateix i, encara que ens enforcem a fer els plagues, no aconseguim aconsolar-nos de la pena d'haver vist desaparèixer sota la Reforma alguns trossos del carrer de Basea, alguna volta fètida i ombrívola del carrer de Manresa.

R I C A R D B A R B E N Y S

Un detall del pati de l'Hospital de la Santa Creu

Una travessia del carrer del Rec que dona al davant del Born

El cego de l'acordeó, un vertader artista, que aplega sempre una pila d'aficionats a escoltar-lo, per la perfecció amb que toca. (Foto Ll. Macaya)

POQUES ciutats es trobarien amb les característiques que posseeix Barcelona en allò que respecta als músics ambulants, aquests éssers que potser sense que n'hagin esment són uns artistes de més alçària que molts dels qui fan escarafalls un bon punt estan oficialment reconeguts com a tals.

Es clar que la música de carrer, per la seva condició popular, diria's que hauria d'ésser una cosa irremediament vulgar. Tanmateix n'hi ha de vulgaritat, però no grolleria; això mai, perquè els músics d'afició o d'escola qui s'aventuren a aguantar la crítica dels auditoris transeunts, tenen llur amor propi. En això es palesa d'una faiso ben característica el caràcter del músic de carrer.

A Barcelona aquesta mena d'executants formen legió. N'hi ha per a tota mena

d'instruments. Si no fos que hom creuria que es pretén treure massa interès d'aquesta confraria, diríem que els músics de carrer també són un article de primera necessitat. I quan s'arriba a això, no cal que hom faci cap presentalla més.

Els músics de carrer, com qualsevol dels innúmbers ambulants que pul·lulen per la ciutat de Barcelona, tenen llurs llocs habituals per fer la música diària que els dona pa. Es que la Capital no admetria, posem per cas, que els qui executen a l'antiga plaça Reial, anessin a fer música al Paral·lel. Tots tenen llur zona, que els serveix per a conèixer quina ha d'ésser la massa d'oients i quines les possibilitats d'aconseguir una major recaptació.

Hi ha, com s'ha dit, músics que toquen tota la gama d'instruments. Des del popular acordiò fins al delicat inicordi. Per

LA MUSICA

això és fàcil de trobar-se amb tan gran varietat d'éssers que se les heuen amb determinat aparell musical, que un hom es pregunta si no n'hi ha massa plètora.

Però, no. Que Barcelona els acull amb el braços oberts, perquè li donen una fessomia que és penyora del que és capaç. Per això hi ha lloc per a totes les manifestacions musicals.

Un músic de carrer, pel sol fet d'ésser-ho, a Barcelona ja té guanyada allò que en diríem la popularitat. Allà on té la parada un executant d'aquesta mena,

Amb el platet entre cames aquest ceguet violinista escampa melodies per als vianants.

Un trio, més aïnat del que sembla, s'ajunta dia a dia per donar els concerts habituals.

El clàssic i sorollós piano de maneta, alegria dels menuts del barri i amb el qual s'entrenen a ballar.

DE CARRER

un hom sap per endavant que hi ha el seu auditori determinat.

Per exemple, tenim el públic que té per habitud escoltar el trio d'instruments de corda. Tots els qui tenen afició a veure com els executants fan filigranes amb els dits, a una hora determinada ja els veureu com engrosseixen el grup i, una vegada que han envoltat els músics, ja pot dir-se que el concert està en tot el seu apogeu. Es clar que això equival a l'obligació de donar alguns cèntims... Però un hom en resta satisfet, perquè a més d'escoltar amb

L'home de l'acordió-armonium, arredossat al mur, i amb el platet damunt la caixa.

Un segon Paderewsky? No pas ben bé, però tots els jorns practica acompanyat amb atuells de jazz-band. (Foto Ll. Macaya)

delectança trossos selectes del repertori clàssic, fa una almoïna, que a fi de comptes no ho és, ja que en certa manera és la retribució d'un treball que pot concepatuar-se com dels més nobles.

Necessàriament, però, no tots són músics de primera magnitud. Fàcil seria de trobar-ne que estan en deute amb el veritable art. Aquests, aleshores, haurien d'ésser catalogats en els rengles dels que fan música perquè sí. Altrament, per bé que se'ls fes el retret de no cenyir-se a normes artístiques, ells creuen amb llur missió i la practiquen amb la més bona intenció del món.

Encara, posats en el terreny de dir que hi ha músics de carrer que no entenen un borrall d'allò que executen, un hom pot parlar dels populars i, si es vol, plebeus pianos de maneta, d'aqueixos atuells en-

quibits en un carretó que escampen per tot Barcelona, a raig fet, els ecos més nous de la música que hom creu que pot esdevenir d'una popularitat general.

Els pianos de maneta, si es vol, són els instruments que fan més enrenou. Però llurs notes musicals, pel fet d'ésser reglades per un mecanisme que no falla, donen la impressió de cosa acabada. Per això els xicots que fan el joe al manubri es creuen ésser allò que són els altres músics de carrer: artistes a llur manera.

Heus ací, doncs, que de músics de carrer n'hi ha de tota condició. Barcelona pot enorgullir-se de posseir-ne una immensa varietat. Es que l'esperit de la ciutat es presta a aquesta mena de manifestació artística, potser més que en cap altra població del món. — *Pere PARIS.*

Aquests dos jaios, ben segur que deuen saber tocar encara les cançons de primers de segle i per variar, també algunes de modernes.

Un solista que forma ell tot sol una orquestra per l'entusiasme de les notes que surten del seu sorollós instrument.

EL CARICATURISTA ANDREU DAMESON

LA caricatura ha estat d'uns quants anys ençà considerada un art comú i aparentment fàcil.

Els dibuixants ajudats per la urgència d'una premsa lleugera que obliga a l'esforç quotidià han fet degenerar poc a poc un art de gran respecte i la tradició del qual és tan antiga com la de l'art mateix.

Moltes vegades he meditat sobre aquest assumpte, i contemplant l'ample panorama de les manifestacions artístiques, he vist que els grans mestres de tots els temps no han fet altra cosa que vestir amb l'ampla draperia de la tècnica el caràcter de la vida i del que la caricaturitza en la seva essència i expressió.

Aquestes reflexions han vingut de nou a la meua pensa en posar-me davant les caricatures d'En Dameson.

He oblidat l'oceà de vulgaritats comeses amb el nom de caricatures i he sentit la sotragada pròpia de quan som a la presència d'un fet nou i inquietant.

En Dameson no tracta de donar-nos la sensació pintoresca del personatge, no deforma els trets fisonòmics amb vistes a un humorisme barroer; és tot el contrari, sembla com si fos el retrat precursor d'una cara real.

Les seves caricatures recorden, no sé perquè, el dinamisme de quelecom que s'està formant. Quasi diré que són un pensament en desenrotllament.

Si contempleu les fotografies de Macià publicades a les diferents revistes i les poseu vora la obra de Dameson, quin és el veritable retrat?

No cal molta intel·ligència per a l'elecció.

Hom sent, en aquesta testa, la veritable fantasma del líder. Els seus ulls fixos perforen totes les incertituds i travessen tots els obstacles.

Aquesta testa explica per sí més que per altres arguments, el perquè de la llibertat de Catalunya.

Podria posar altres exemples que servirien per fer comprendre el meu pensament. Així la caricatura del general Justo, que respira plenitud i confiança, és enormement expressiva, els seus bigotis s'estenen en forma de ventall con tentacles per a totes les tendències. És tot un programa polític.

Molt suggestives les de Gandhi, Benrnard-Shaw, Ferran Fontana i Garcia Sanchis.

Voldria citar-les totes, perquè de totes elles es diria que tenen la seva raó d'existir.

La tècnica sembla feta a base de plans d'ombres, veritable troballa que serveix per expressar les idees més que les realitats, fent semblar en algunes de les seves obres com emanada d'un altre món i evocades per un poderós mèdium.

Es difícil de trobar entre aqueixes ombres una síntesi de plans que s'ordenin i assoleixin la retiraça precisa i indispensable.

L'instint d'artista d'En Dameson veu aquestes dificultats i expressa les seves intencions amb una claredat gens comuna.

Es ben grat per mi veure exaltat l'art de la caricatura cap a un pla insospitat i en un punt de vista completament inèdit.

Ja era hora. Aquesta vegada li ha tocat a En Dameson realitzar el miracle.

Vicenç PUIG.

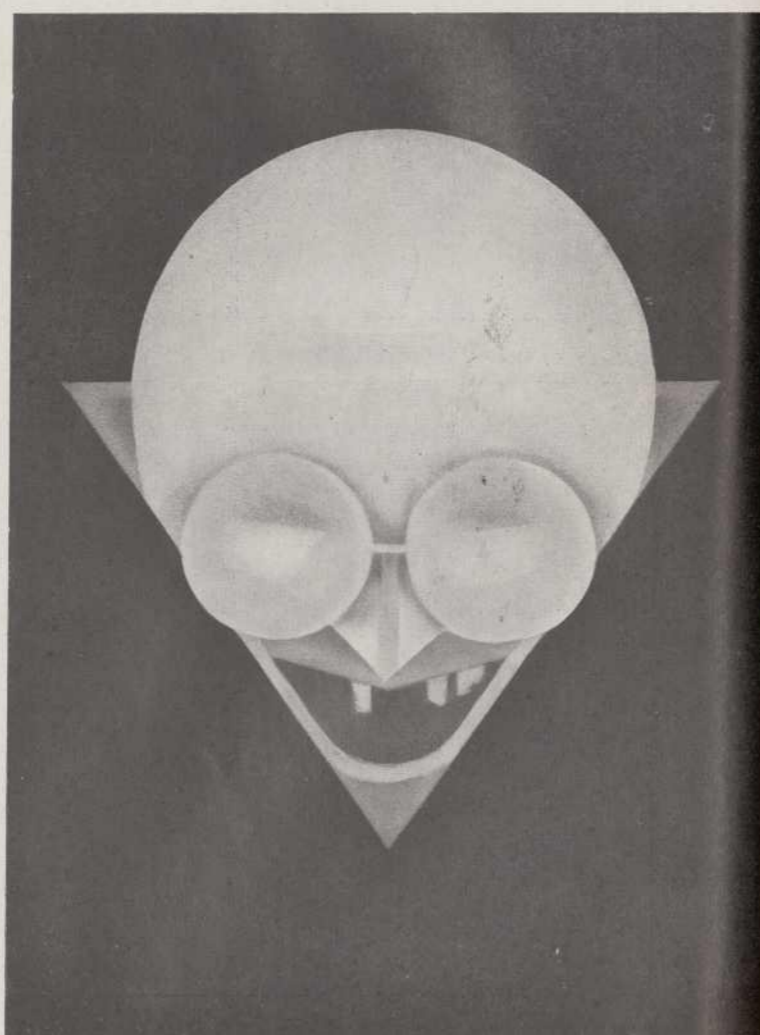
Andreu Dameson, autor de les caricatures que comentem

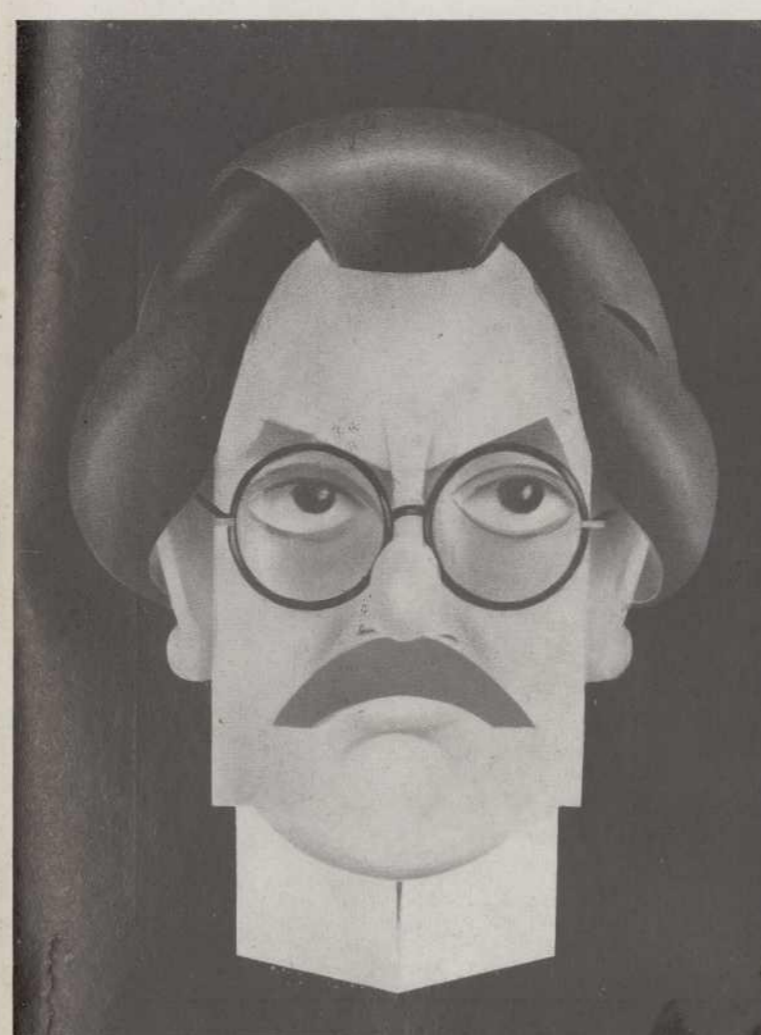
El President de la Generalitat de Catalunya, Sr. En Francesc Macià

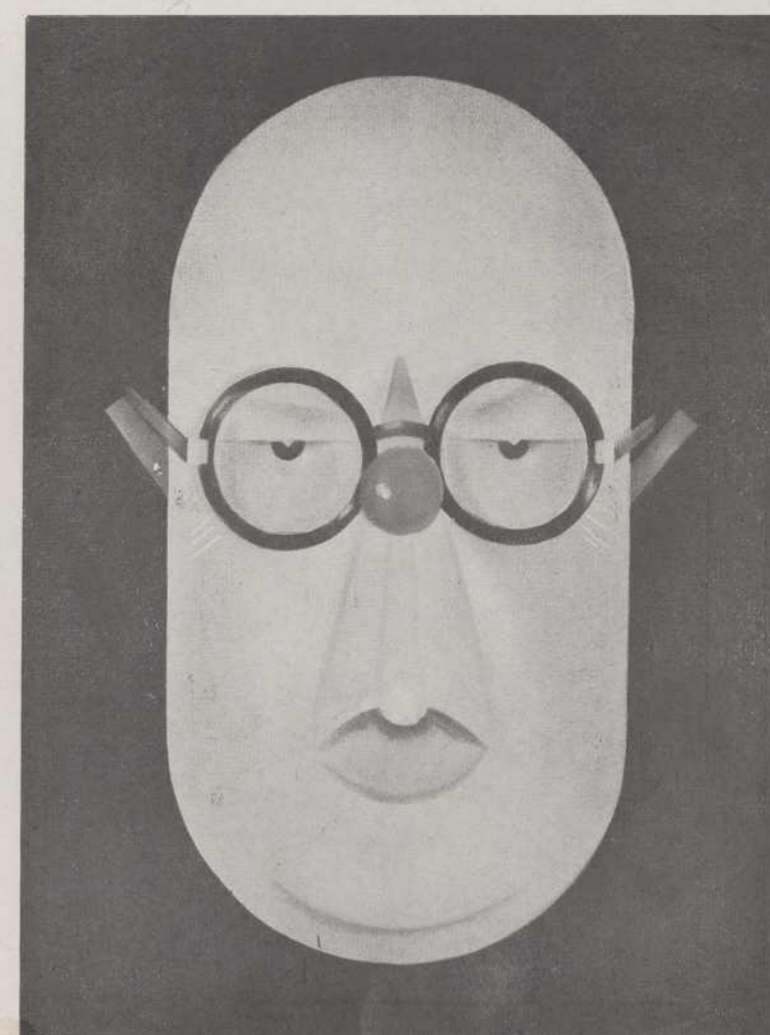
Bernard Shaw, el càustic humorista irlandès

Mahatma Gandhi, líder del moviment nacionalista hindú

L'ex-Rector de la Universitat de Buenos Aires, Sr. Ricard Rojas

Coronel Enrique R. Pilotto, actual cap de la policia de la capital federal

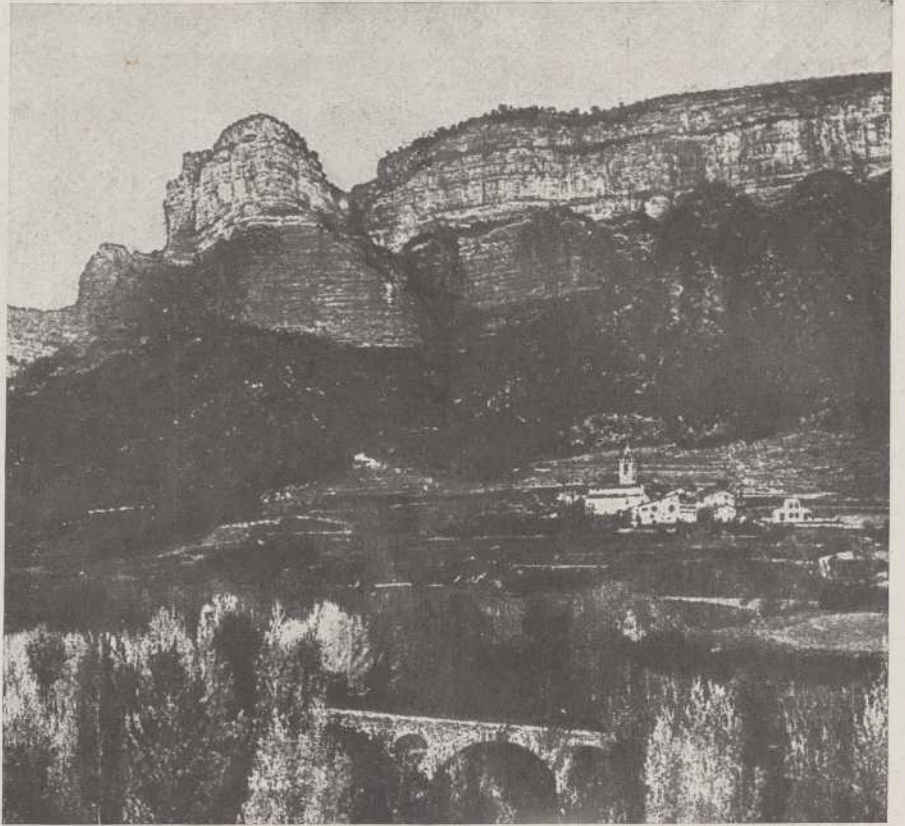
LES GUILLERIES

LES Guilleries (caus de guilles) és un nom relativament modern que serveix per denominar un territori que hom troba al mig d'aquell tros de Catalunya que hi ha de Vic a Girona; té per límit Sud els contraforts del Montseny i és travessat en tota la seva llargària pel riu Ter.

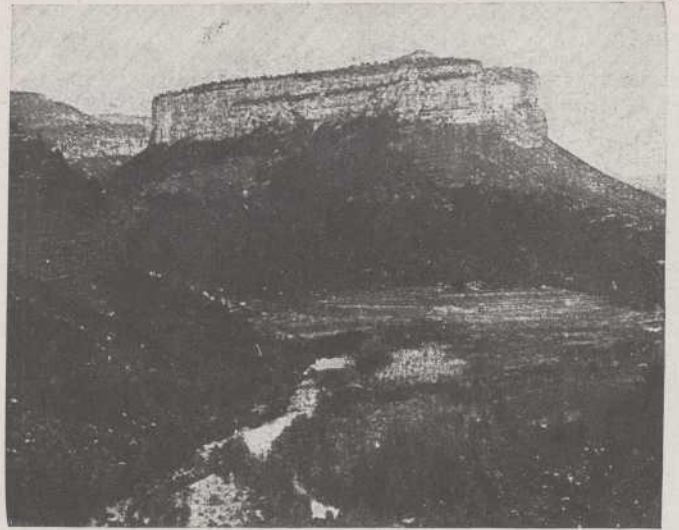
Es un país escabros en extrem, ple de les més variades serres, roques i turons, coberts de feréstegues boscúries, les quals a les vores del Ter i de les rieres que davallen de les muntanyes es canvien en rialleres i suaus salzeredes.

Te multitud de pobles, generalment poc populosos, que es conserven molts d'ells arcaics i ròncecs, i està sembrat d'ermites i restes de castells medievals, alguns d'aspecte fantàstic.

Fins fa pocs anys, era completament desproveït de carreteres que portessin a aquests pobles, i avui encara no està pas tant sobrat de mitjans de comunicació que poguessim dir que sigui fàcil de passejar-s'hi. El seu caràcter distintiu és l'escabrositat i el seu renom prové precisament d'ella i dels temps que, a favor d'ella, era l'estada natural de les bandes de nyeros i cadells que varen produir famosos capdills, els quals emplen tota l'època de la dinastia d'Àustria. Llurs noms i llurs fets són encara vivíssims a tot Catalunya, però sobretot ací, a les Guilleries són tant presents en l'imaginació popular, que semblen talment contemporanis. Els dos més cèlebres són En Serralonga i En Rocaguinarda. A Barcelona mateix, ara tot just, per

Petit llogarret perfectament resguardat per un massís de muntanya

La Vall de Sau, des del "Coll Terrades"

L'estany de les Guilleries. Al fons el Molí de Sau

Una magnífica vista de les Guilleries. (Foto. Ll. Cases)

El santuari de Nostra Dona de Cabrera, als cingles d'Aiats, magnífica miranda sobre la comarca d'Olot, Collsacabra i Plana de Vich.

Cingle del Santuari del Far des de Sant Martí Sacalm. (Foto. Ll. Cases)

Encara avui, els vellets de la nostra terra compten a les criatures, a la vora del foc, les tradicions de l'heroi, de la seva companya i dels seus guerrillers.

L'Orfeó Català ha recollit de boca del poble, per fer-les aplaudir als públics selectes, les bellíssimes cançons antigues que el recorden i una de les quals el presenta com molt gentil i estimat de les dones.

Les ninetes ploren
ploren de tristor,
perquè En Serrallonga
és a la presó.

El que ha mogut el folk-lore, també ha inspirat els escriptors, que n'han fet narracions, novel·les i obres teatrals. La comèdia d'En Serrallonga, d'En Balaguer, que vaig veure representar, en l'infantesa, al teatre de Malgrat, és un dels primers puntals del Teatre Català. Jo recordo com aquella representació omplia de meravella els meus conveïns, i a mi també, quasi tant com la Passió.

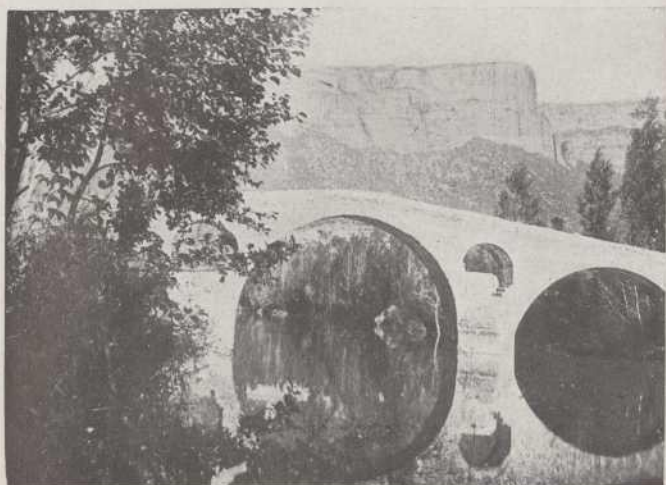
L'excels poeta floralès empordanès, Anicet de Pagès de Puig ha retret la figura de l'heroi en un vigorós romanç:

Serrallonga, Serrallonga,
bé te'n pots ben alabar,
de ta mort i de ta vida
tot el món en parlarà.
.....
Si has vessat sang catalana,
ja amb la teva ho pagaràs;
si n'has vessat de Castella,
no te'n rentis, no, les mans;

(Segueix a la pág. 26)

obrir la via Laietana, han enderrocant llastimosament un notable casal senyorial del carrer de la Bassetja que en deien la casa d'En Serrallonga; i el nom d'En Pere Rocaguinarda es perpetuat en un característic carreró que va, fent un angle recte, del carrer del Pi al de la Porta Ferrissa, i es diu carrer d'En Perot lo Lladre. Aei, a les Guilleries, poden visitar la casa d'En Serrallonga, i a Oristà, a l'altra banda de Vie, la casa on va néixer En Rocaguinarda.

D'aquestes dues figures, que caracterizen dos segles, el poble n'ha conservat vivíssim el record, sobretot del més antic, que és En Serrallonga. D'ell, i de la Joana també, n'existeixen balls populars que hom ballava a la plaça pública, i que eren encara en els nostres temps, i no sé si ara també, un dels atractius de les festes majors. L'insigne Milà i Fontanals, el patriarca del Renaixement literari català, presenta aquest i altres balls com a origen rudimentari, a Catalunya, de les representacions escèniques.

Pont de Sant Romà de Sau sobre el riu Ter. (Foto. Ll. Cases)

Església de Vilanova de Sau a més de 500 mts. d'altitud

Empaquetant prunes que han d'ésser destinades a l'exportació.

EL pla del Llobregat, per a saber allò que val, cal conèixer-lo. És un tros de terra llisa, sense cap turó, que s'estén de Molins de Rei fins a Gavà i la mateixa muntanya de Montjuic. Dintre d'aquest clos, demanen! Es com si dignéssim una sucursal en petit de les regions privilegiades, per la naturalesa dels seus cultius i per la fertilitat inexahurable de les seves terres.

El Prat del Llobregat, que és a les portes mateixes de Barcelona, a més a més d'ésser el proveïdor obligat de la gent ciutadana en allò que respecta a la fruita del temps, encara és el lloc on es produeix l'ortalissa que, tot l'any, emplena els mercats de la Capital. Però, ara sols ens interessa de fer conèixer allò que respecta a la fruita.

Avui no és un secret per ningú que la

LA FRUITA DEL PRAT

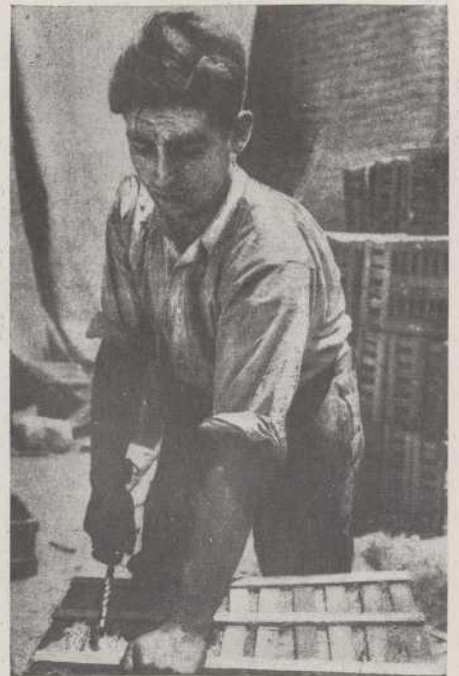
gent del Prat, ultra ésser el que són com a horticultors, han arribat també a excel·lir amb l'arboricultura, això que els ha fet esdevenir mestres en el conreu dels arbres, d'aquelles pruneres que semblen tament retallades totes a una alçària, i aquells presseguers que, al dir dels entesos, produeixen la fruita més perfecta i saborosa del món.

Es que els pagesos, que ja han recorregut, com si dignéssim, tot l'aprenentatge que cal perquè els arbres donin allò que poden donar, en fan el que en volen de llurs plantacions. Per això, el mes d'agost, si per ventura un hom va al Prat, pot admirar una de les bel·leses més típiques de la contrada, que és veure els arbres innombrables amb llur càrrega ubèrrima a punt d'ésser madura... Que és com dir que la boca es torna aigua.

L'espectacle d'un fruiterar que es perd de vista, per força és una de les més grans coses que hom pot contemplar. Si s'hi afegeix la bona disposició emprada pels pagesos, aleshores ja pot ben dir-se que no és espectacle: és una deu de riquesa que torna amb esereix allò que tan amorosament se li ha donat.

Molta de la fruita que produeix el Prat comença d'ésser exportada cap als països on el clima no permet el cultiu de les espècies que creixen amb tanta d'ufana a les vores del riu Llobregat. Això vol dir que, com més arbres hi haurà, més possibilitats seran les que tindran pel davant els pagesos.

També demostra l'alta qualitat de la fruita que s'obté. La conquesta dels mer-

Tancant les caixes de fruita per un procediment mecànic.

cats estrangers sols s'aconsegueix a còpia de producció escollida, que és la base ferma de l'èxit.

Està clar que l'aconseguint d'una bona organització per al comerç d'exportació de fruits, requereix, si més no, ésser en possessió de tots els ressorts que calen per arribar a fer d'aquest producte una riquesa.

Al Prat del Llobregat, això darrer ja ho han aconseguit. Vol dir, doncs, que, una vegada més, la intel·ligència de la nostra gent de camp ha vengut en els seus dalers d'un major aprofitament del seu treball.

No és d'ara que el pla del Llobregat ha estat terra propícia per al conreu de l'arbre fruiter. Per això sempre hi ha hagut una tendència a fer possible allò que avui ha esdevingut realitat.

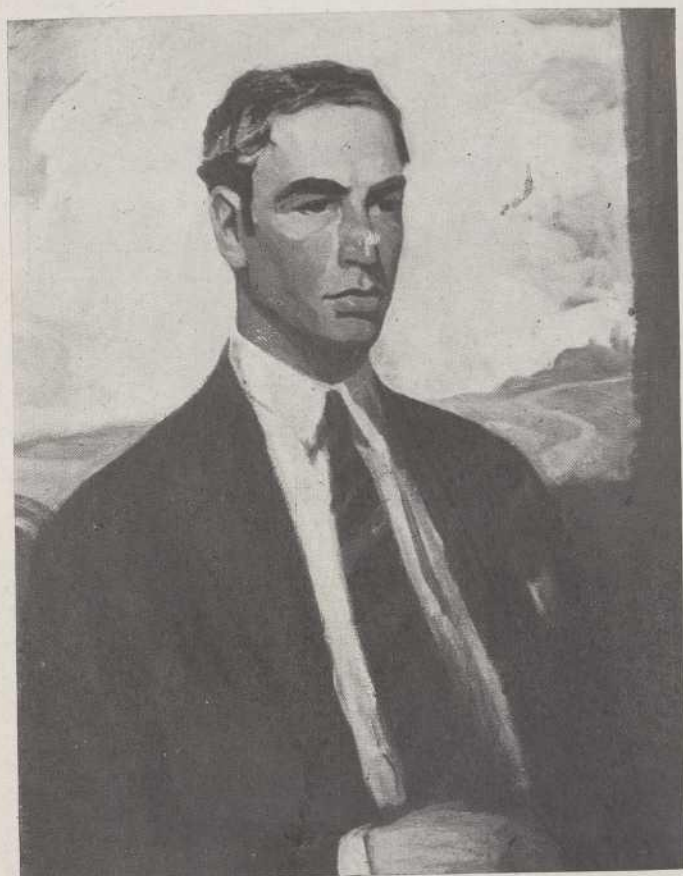

Fina delicada la d'encaixonar fruita. Cal tenir compte amb la tarada, que malmetra la restant.

A l'estació de Molins de Rei és on són pesades les fruites que aniran a parar aneu a saber a quines taules.

ELS CATALANS EN EL SALÓ NACIONAL DE BUENOS AIRES

“Sentiment”, oli, per F. Ramoneda

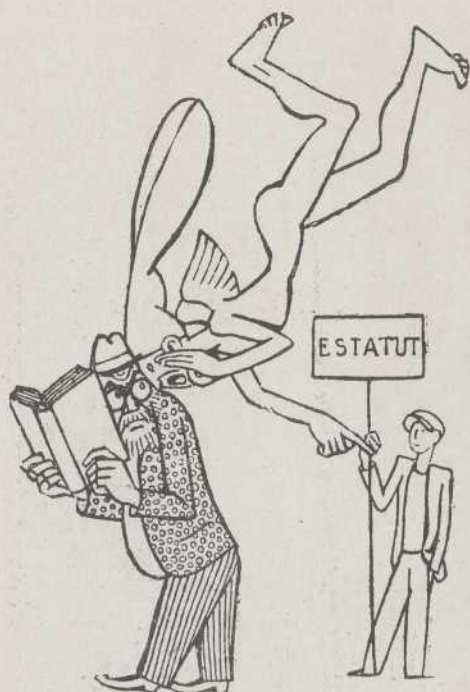
“Jordi”, per Francesc Fàbregues

Com cada any, en l'Exposició de Pintures del Saló Nacional de Buenos Aires també hi han estat exposades diferents obres de pintors catalans radicats a l'Argentina. A propòsit d'això, cal recordar que els últims premis concedits a autors estrangers

varen ésser guanyats per compatriotes nostres. La tendència pel retrat sembla que ha estat la característica predominant en els nostres connacionals expositors.

Heus ací unes mostres ben reeixides de l'actual Exposició.

LA PROPAGANDA DE L'ESTATUT

—Mestre! No val a badar, si és servit!

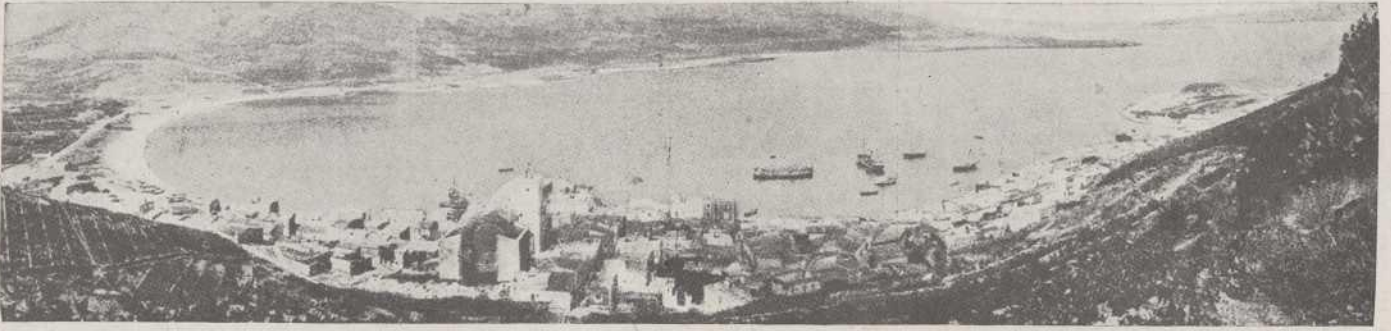

Un minut, banyista; un minut només per votar l'Estatut!

Vota l'Estatut i després ja en parlarem de les bales al ventre.

(Segueix a la pág. 28)

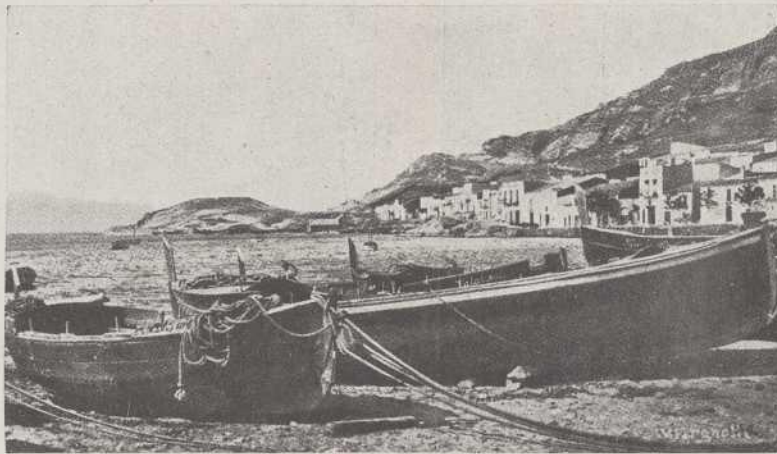
Vista general de la població en la que sobressurt el massís de l'Església

EM guardaria molt d'assegurar-vos que Port de la Selva us convenci a la primera ullada. Hi ha paisatges que en un instant els assimila la sensibilitat de qualsevol; paisatges oberts, sense secret i sense vidres, amb tots els elements en primer terme i a l'abast de la mà. Són com una tonada agafadissa que amb un cop de sentir-la ja n'hi ha prou. El paisatge de Port de la Selva sortosament no és d'aquesta mena. La profunditat del seu encís desorienta els impacients. No s'abandona així com així a una primera contemplació ràpida i distreta. Els que es daleixen

per les verdors abundoses, amb refulades d'ocells i remoreig de fontanes, no hi trobarien el que volen, perquè el paisatge de Port de la Selva és primari. Pocs elements el formen, podríem dir, però són elements de la millor qualitat.

No se n'ha parlat gaire. El meu amic Josep Pla ho ha fet, per bé que no hagi pogut mirar-se aquest paisatge amb visió directa i cànida. Tots portem al cap—confesso—una idea de la mar. La seva idea és la d'una muntanya de pins i roques vermelloses, lligades a una cassola d'arròs, amb

ELOGI DE PORT DE LA SELVA

El carrer de Mar i Punta de Lloia

llagosta. Aquesta idea, tan respectable com una altra, li ha privat de veure Port de la Selva tal com és. La seva descripció és rancuniosa. Li ha fet l'efecte — diu — d'un paisatge convallescent, sense gaire de pell baldera, més cerebral que sensual.

No diré pas que l'arròs no li deixi veure les muntanyes. Perquè en aquesta terra es fan els arrossos que si el meu estimat amic els tastés, qualificaria, n'estie segur, d'imponderables. El que li deforma la visió del Port es un prejudici, la seva idea de la mar, el creure que és falsa una mar sense arbres

per tot arreu de la seva costa.

Els paisatges, com les idees, separen els homes. El que cerca les cales ombroses amb olors de pineda arrufa el nas davant d'unes roques astutes on rellisquen el vent i la llum. Perquè ha d'ésser així si la virtut que fa belles les coses d'aquest món no és la riquesa sinó l'harmonia, no és el sobreeximent vegetal sinó la pura proporció? Si bella és la costa de St. Sebastià, de verd, morat i vermell — també ho són les vores de cap de Creus, solitàries i esquerpes, de matís i argent.

Pel que no podríem passar els amics de Port de la Selva, com ara jo (que sóc també un amic eternit de la muntanya de Sant Sebastià) és que ens diguin que és un paisatge cerebral. Això cí que no. Que no ens diguin que sembla una dona ullerosa per a agradar els literats. Mai de la vida. Aquesta terra és com una dona ben sana, alta de pit i ampla de costats; si els cabells se li esbullen és per la tramuntana, no per l'art de cap pinta. No direm pas que sigui com una reina de Saba, enjoiada i torbadora. És, simplement, com Eva.

(Segueix a la pág. 27)

Vista de Port de la Selva des de la Punta de Lloia

La Cala Degollada en la Costa Brava

CRONIQUE S CATALANES

El públic aplaudint a les autoritats en depositar llur ofrena al peu del monument a Rafael de Casanova.

Únic supervivent dels voluntaris catalans que varen anar a la guerra d'Àfrica, junt a l'estàtua de Rafael de Casanova.

AL primer remolí tardoren: el cel clar de la nostra Barcelona esdevé gris i pesat com un prematur pronòstic de Tot Sants, i tot just som a setembre. Entre aquestes grisors la vida ciutadana il·lícea variada i turbulent, empesa per cent emocions socials i polítiques que d'un quan temps ençà ens roben l'atractiu dels esplais esportius i artístics.

Certament és així; del 14 d'abril ençà el futbol i el teatre trencollen perquè el poble només té temps de parlar de vagues i

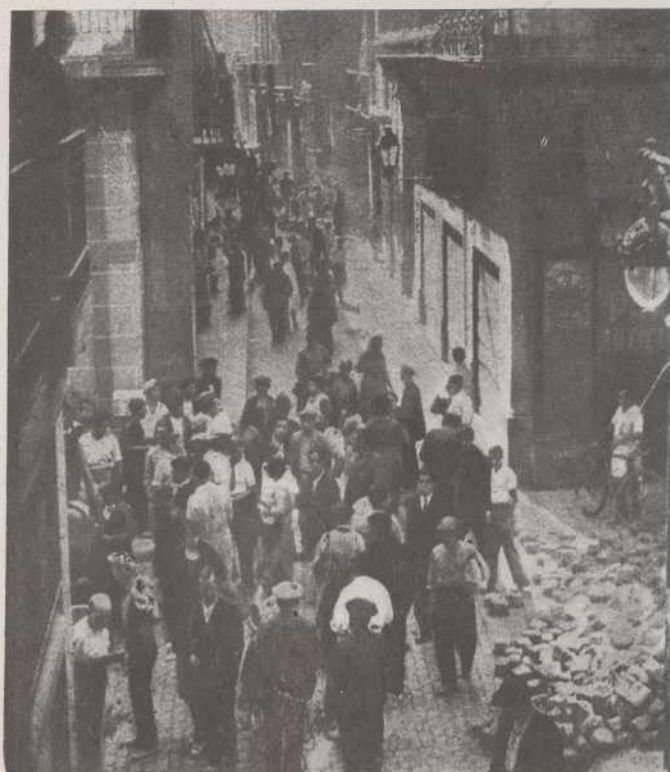

Després d'una jornada ciclista ben aprofitada, unes galledes d'aigua a tall de dutxa no hi van pas malament.

estatuts. Per aquestes terres tothom es mostra optimista referent a l'aprovació de l'Estatut que els diputats catalans presentaren a Madrid. No cal dubtar-ne, perquè el contingut de l'esmentat document no pot ésser ja més restringit i raonable referent a les nostres aspiracions. Considerem que tots els nostres lectors ja el coneixen.

VAGA GENERAL

Voldria passar per alt els comentaris sobre aquesta vaga absurda promoguda per elements

El carrer de Montcada on els vaguistes van aixecar barricades i des d'on hostilitzaven a la força pública.

Els vaguistes que varen plantar cara a la policia des del Sindicat de Construcció en ésser conduïts a la delegació.

Els estudiants estrangers del curs d'estiu de l'Universitat de Barcelona, en la llur visita a l'Escola Industrial que depèn de la Generalitat.

Aspecte de l'inauguració de l'última setmana del curs d'estiu de l'Escola Industrial que va presidir el President de la Generalitat.

Pares de família que per estar sense treball i portar més de cinc anys a Barcelona, han estat socorreguts per l'Institut Pro-Obrers sense Feina.

La moda dels barrets de palla cal fer-la extensiva als animals de tir, sobretot a l'estiu, per evitarlos les insolacions.

estrany, segons algú, per gent interessada en el fracàs de la República i l'Estatut de Catalunya. Pels que vivim al marge de l'onejar polític i desconeixem el fons veritable d'aquests moviments, no deixa d'ésser violent judicar qui té la raó. L'obrer català es mansoi de fons i acota el cap sempre i aquest procedir sovint el transforma en víctima de gent mangonejadora que sabent on va no li interessan els camins per on li cal fer passar als que en ells creuen.

Per rumors recollits d'aquí i d'allà, en resum, jo crec que la vaga general de Barcelona ha estat obra de mitja dotzena de desvagats malecontents de la República per haver-la confosa amb el bandolerisme.

Cal elogiar l'enèrgie procedir del governador senyor Anguera de Sojo, mercès al qual podem dir que les coses més difícils resultaren satisfactòriament resoltes.

A continuació d'aquest merescut elogi al governador, creiem d'obligació esmentar la manifestació celebrada a la plaça de la República (abans Sant Jaume) en honor del president de la Generalitat, senyor Macià, per desagreguar-lo dels càrrecs que certa part de premsa barcelonina li adreçà amb motiu de la vaga esmentada. La plaça de la República apareixia plena de gom a gom. Adreçaren la paraula al poble, a més del senyor Macià, el conseller senyor Gassol i l'alcalde senyor Aguader. Resultà un acte

força simpàtic que palesà una vegada més la gran confiança que el poble de Catalunya té en aquest home símbol que es diu Francesc Macià.

L'INCENDI DE LA PRESO MODEL

Precedent a la vaga abans esmentada, esclatà una revolta a la Presó Model, durant la qual els reclusos, a fi de fer-se escàpols, calaren foc a l'esmentat edifici. Per confidències secretes, dies abans, el governador senyor Anguera de Sojo fou assabentat que a la presó es tramava un complot de caire anarquista que intentava alçar una

Magnífic aspecte que presentava la multitud congregada a l'Autòdrom de Terramar a Sitges durant la festa d'aviació.

Una jugada durant el partit de basquet-bol jugat a Sabadell entre dos equips femenins.

revolta entre tots els presos com a protesta del mal tracte que se'ls dona, segons ells, en aquell establiment penitenciari.

El governador en persona decidí presentar-se a la presó per portar a cap les oportunes diligències. Aquest fou el moment que els presos aprofitaren per fer esclatar la revolta, que no tingué sortosament altres conseqüències que els desperfectes a l'edifici a causa de l'incendi.

LA FESTA DE L'ONZE DE SETEMBRE

La commemoració d'aquesta data revestí aquest any remarcable solemnitat.

Ja la nit del dia 10 començà l'homenatge al peu del monument d'en Casanova.

La primera corona que es presentà fou la pertanyent a la societat titulada "La Reixa"; després, la del governador Anguera de Sojo.

El dia 11, ja de bon matí els encontorns del monument apareixien plens de gent, malgrat l'intensa pluja que no parà de caure fins prop de dos quarts d'onze.

Davant el monument onejava una formosa bandera barrada, igual a la tradicional i gran bandera catalana d'abans de la dictadura.

A la una de la tarda es presentaren l'Ajuntament i la Generalitat de Catalunya a portar també als herois de 1714 la seva ofrena. Les esmentades corones foren col·locades en lloc preferent mentre la Banda Municipal executava "Els Segadors" entre entusiastes ovacions. Després vingueren els parlaments. Tots els oradors, així com també don Francesc Macià, glossaren el significat de la festa. El públic allí congregat aplaudia frenètic sense cansar-se.

A continuació es celebrà la parada de banderes que durà prop d'una hora i resultà molt lluïda. Vull fer remarcar la gesta d'un grup de l'Estat Català, Pàtria Lliure i un grup adherit a l'entitat Nosaltres Sols, que es presentaren enarboran la bandera barrada amb el triangle blau i l'estrella... Macià es mostrà emocionat i els aplaudiments del públic esclataren més sorollosos que mai. Enfront el monument, una d'aquestes senyeres s'encreuà amb la bandera basca, que també figurava en el seguici, i durant una estona l'onejar de les dues banderes es confongué... No cal repetir que el públic aplaudia delirant...

No comentaré a continuació la llista interminable de les corones rebudes; n'hi ha prou amb dir que foren més de quatrecentes; però sí que és un deure fer remarcar l'ofrena de *Ressorgiment*, Comitè Llibertat i Casal Català, de Buenos Aires; així com Catalans de Cuba, aquests bons germans que malgrat l'allunyament de la pàtria senten encara abrandar-se en el seu cor una espurna de tendresa enfront el record dels màrtirs de 1714.

UN MONUMENT A FRANCESC FERRER

Segons he sentit dir, hi ha qui intenta fer alçar a la muntanya de Montjuich un monument dedicat al creador de la "Escuela Moderna", don Francesc Ferrer. Respectant totes les opinions i ideologies, no crec oportuna ni encertada aquesta idea. Catalunya, perfectament catòlica i moral, no pot menys de considerar-ho una ofensa, pel que en el fons representa l'ideal d'en Ferrer. Si la consciència d'algú va errada, no té cap dret a fer perdre el camí als altres. Com a dona i catalana protesto d'aquest homenatge que intenta retre's a la memòria d'en Ferrer, perquè temo que en rebrotar les seves funestes ensenyances vinguin a enverinar la puresa de les ànimes dels fills de Catalunya. Ferrer no era català, no parlava català ni sabia el que representava l'amor de pàtria...

Si la llibertat de la nostra Catalunya tenia de representar un triomf de l'ideari d'en Francesc Ferrer, amb tota l'ànima desitjo que l'Estatut resti derrotat i que la meva pàtria segueixi essent esclava, abans que llançar a l'espantosa corrent de la deprovació espiritual i social de la "Escuela Moderna".

VOLTA CICLISTA A CATALUNYA

Organitzada per l'Unió Esportiva de Sans, amb la cooperació d'altres valuosos elements, es celebrà la XIII volta ciclista a Catalunya.

Hi prengueren part prestigiosos corredors, entre els quals ens plau esmentar els següents: Cardona, Cañardó, Nicolau, Riera, Syrien Elis, Escuriel, Gazeón, Agustí Sardañana, Cebrián Ferrer, Caño, Aubalat, Casamada, Aguilar, Buisant, Fontes, Paulo i Grosocarlon.

Resultà guanyador de la carrera Salvador Cardona. Segon fou Cañardó, el qual es mereixia el primer lloc de la classificació que no li fou adjudicat com a càstic d'un maneament en que va incórrer durant la carrera.

UN SANT CRIST MIRACULÓS

Durant tres dies del mes de setembre passat, s'exposà a la veneració pública a la Capella del Palau Episcopal un Sant Crist miraculós trobat l'any passat a Vilafranca del Penedès i que segons una profecia de la venerable M. Maria Ràfols, fundadora de l'Institut de Germanes de la Caritat de Santa Anna, ja anunciava en 1813 aquesta troballa en els encontorns del Molí, casa paterna de l'esmentada monja, amb l'encàrrec que fos venerada i es fessin enfront d'ells actes de reparació.

Nombrosíssims han estat els devots com també els curiosos que han desfilat amb aquest motiu pel Palau Episcopal, comentant animadament aquest fet i explicant repetidament l'història de la troballa.

M.^a del Carme NICOLAU.

OPINIONS D'ALTRI

MAURICIO VILOMARA

La escenografía española ha perdido a una de sus figuras cumbres. Mauricio Vilomara, con sus ochenta y cuatro años auestas, seguía siendo el vigoroso artista que allá en el segundo tercio del pasado siglo iniciara sus estudios de escenografía al lado de Ballester, de Plá y de aquel mago de la perspectiva que se llamaba Soler y Rovirosa.

Vilomara, con un altísimo concepto de su arte, siempre radiante de imaginación y de innata inventiva, habilidosa en la técnica y enterado de cultura, trabajó con entusiasmo en la renovación artística de la escenografía que en la actualidad ha alcanzado la cimera de su esplendor.

Mauricio Vilomara era un enamorado de Barcelona. Su temperamento artístico y su afán de estudio le llevaron a conocer tierras de Europa y de América. Pudo consolidar su fama de escenógrafo en el extranjero, y aun en el mismo Madrid, que muchísimas veces aplaudió sus decorados ricos de color, ajustados de ritmo y de una indiscutible propiedad escénica, fruto esta, de sus estudios históricos que también cristalizaron en el museo que afanosamente pudo formar y que es un tesoro que la ciudad donde naciera y donde ha muerto el insigne artista, no puede dejarse arrebatado por manos extranjeras.

Conversador ameno y muy interesante, Vilomara sabía evocar con singular gracia aquella Barcelona ochocentista del "Gavilán" y de "El Niu Guerrer", en la que brillaban un grupo de artistas que sabían infundir a la ciudad adusta la risa y la jovialidad de sus espíritus aventureros y humoristas.

En sus últimos años, Mauricio Vilomara siguió cultivando con el mismo entusiasmo de la juventud su arte. Sus decoraciones, aun las más recientes, tenían la misma maravilla de color y de perspectiva que aquellas tan famosas que pintara para el drama sacro "La Pasión", que se representó en el viejo teatro del Liceo de la Ciudad Condal por los días triunfantes de la revolución de septiembre y que revelaron a Vilomara como un formidable escenógrafo.

Amigo de todos, era un hombre leal y bueno. Su recuerdo será muy difícil de borrarse de los noctámbulos barceloneses que a la scuatro de la madrugada le veían con sus patillas blancas camino de su casa, donde vivía solo, sin otra compañía que las valiosas antigüedades y los extravagantes camafeos que guardaba cuidadosamente en sencillas cajas de madera y en estantes que él mismo se construía toscamente.

F. DE SOREL.

LES GUILLERIES

(De la pàg. 19)

quan ella en vessa de nostra
tampoc se les renta mai.

... ..
Avui un rei et condemna;
demà un poble t'absoldrà.
Serrallonga, Serrallonga,
bé te'n pots ben alabar.
... ..

Fins el suauíssim Maragall va sentir-se atret pel bandoler de les Guilleries, i ens va recomptar la seva patètica darrera conversa, que va tenir, abans de pujar al patíbul, amb el frare confessor, a qui no demana l'absolució, ans bé li mana que l'absolgui:

—Pare, absoleu-me: so cansat de viure.

... ..
—El primer pecat meu és l'orgull, pare:
jo so aquell que he tingut un rei al cos;
mai no he pogut sofrir que algú em manara:
fer la llei a tot deu era el meu goig.
Per xo he tingut tant d'odi al rei d'Espanya
i li he fet la guerra jo tot sol.
Ell la terra ens ha omplert de gent estranya
i manar-nos-ho tot és el que vol.
Doncs jo li he dit: "No em plau! I via fora!"
... ..

L'altra bandoler que recordem preferentment en recórrer les Guilleries és aquell que Don Quixot va conèixer en entrar a Catalunya, del qual va ésser hoste durant alguns dies, va admirar-ne les gestes i va alabar-ne la noblesa, amb tot i veure els seus atrocitats, i va ésser acompanyat per ell fins a les portes mateixes de Barcelona. En deixar-lo per entrar a la ciutat va rebre'n cartes introuducció a aquell palau del carrer de Montcada, on, per la recomanació d'En Rocaguinarda, l'heroi manxego va ésser tan festejat per l'aristocràcia catalana.

No solament Cervantes immortalitza el bandoler, que ell nomena Roque Guinart, en la seva gran novel·la; un altre clàssic castellà, l'insigne historiador Manuel de Melo en parla amb molta consideració en la seva *Guerra y separación de Cataluña*, i ens explica com, quan va cansar-se de córrer aventures per la nostra terra, va posar-se al servei del rei d'Espanya, el qual el va enviar a Itàlia, il·lustrant-se en aquelles guerres com un gran capità.

EL SENYOR GRASSONET A BONS AIRES

(De la pàg. 7)

perà. I esperà, fins que un fregadís de sedes el desensopi i aparegue al dama. Un capritxós kimono li cobria lleugerament el cos, que s'endevinava de formes promissores. El senyor Grassonet, s'aixecà. Ella, en apropar-s'hi, li donà a comprendre que romangués assegut.

—Amoret. Quan sento el fer-te esperar.

—No estàs per mi, encara?

—No, fillet. Tinc un visitant antipàtic, que no me'l puc treure del damunt.

—Bé, però, quan te'n lliuraràs?

—Desseguida, desseguida.

Li feu un bes a la galta, que ell li tornà roent, tot dient-li mentre s'allunyava:

—Un moment, amoret meu, un moment...

En encendre's els llums, entrà la serventa amb una safata. Hi duia una ampolla

de conyac, una altra de benedictina i una cigarrera, plena de cigarretes.

—La senyoreta li agrairà que li accepti aquest petit convit. Dintre un moment, ella estarà per vostè. Benedictina o conyac?

—No tinc ganes de res, de res, sinó d'ella.

—Qüestió de moments, senyor. Conyac o benedictina?

—Benedictina.

La serventa, en donar-li la copeta, li oferí una cigarreta. El senyor Grassonet n'agafà una, se la posà als llavis i la serventa sense donar-li temps li encengué el llum. Ell acceptà, agraint la finesa.

—Insisteixi amb la senyoreta. Dígui-li que és molt tard i que estic fastiguejat d'esperar.

—Si senyor, sí—feu la minyona en anar-se'n.

I Grassonet es tornà a trobar sol. Poc a poc, l'anà envaint una somnolència estranya.

—Què serà?—es digué.

Però on surt més ben perfilada la figura històrica d'En Rocaguinarda és en la voluminosa monografia catalana que en va publicar, fa uns quants anys, En Leonci Soler i March, de Manresa.

En el segle XIX, en les guerres carlistes, també va jugar un gran paper la comarca de les Guilleries. En Cabrera, que a la guerra dels set anys va operar quasi exclusivament en el Mestrat, on es va fer famós pels seus fets militars i per les ferotges represàlies amb que va venjar l'iniq afusellament de la seva mare, a la guerra dels *matiners*—de la que va ésser-ne capdill suprem—va sostenir-se principalment a les Guilleries. La principal acció d'aquesta guerra va ésser la batalla del Pasteral, que En Cabrera va guanyar, però en la que va ésser ferit, fet que va produir la declinació de la lluita.

Per cert que, contemporàniament a la guerra dels *matiners*, va esclatar la primera sublevació dels republicans a Catalunya, i allavors uns i altres anaven a la una, no lluitant ells amb ells i ans bé operant d'acord contra els isabelins.

Ara vull comptar una notable incident d'aquesta guerra: en un combat, les tropes isabelines van entrar al poble de Salt; el general Concha, marquès del Duero, que les manava, va trobar-se de sobte sol, a cavall, i rodejat de la cavalleria carlista manada per En Marçal (com devia maniobrar la cavalleria en un terreny així?) El cabecilla carlista va tocar al general isabelí amb la punta del sabre i En Concha va girar-se esverat demanant-li la vida. En Marçal va respondre:—Aneuvos-en d'ací, general, que jo no em bato sense contraris — i el va deixar escapar.

Aquest fet insòlit en una guerra com aquella, cruel i inhumana, va ésser noblement recompensat. En efecte, un dia va arribar l'ocasió que En Marçal, fet presoner junt amb altres carlistes, van ésser conduïts a Barcelona i afusellats tots, llevat En Marçal, perdonat i deixat lliure per aquell mateix Concha que ara era capità general de Catalunya. De totes maneres, En Marçal no va pas estalviar-se d'ésser afusellat uns quants anys després.

Tot això sortosament ja ha passat, tant de bo que per sempre! i hom ho albira lluny, molt lluny. Les Guilleries i comarques veïnes són ara un deliciós país de turisme, les seves escabrositats comencen a creuar-se de carreteres que els automòbils passen volant; el Pasteral ha esdevingut un productor d'electricitat per al qual objecte hi ha estat construït un superb embassament, el segon de Catalunya, superat només pel de la Canadiense en terres altes de Lleida; els pobles s'han fet més habitables o s'han tornat esplèndids balnearis; hi floreix l'indústria, s'hi remunten les masies, les festes, sovint, animen les ermites, i alguns castells vells han estat restaurats i serveixen de confortable residència d'estiu o d'escola d'agricultura.

Melcior CASES.

Feu acció d'aixecar-se i li fallaren les forces. Com si tingués esment del perill en que es trobava, feu un últim esforç i rodolà per terra. I es quedà — per efecte de la droga — profundament adormit.

□ □ □

El senyor Grasonet, en vigílies de la partença, havia retirat el dipòsit que confià a un dels Bancs de la metròpoli, quantitat que duia a sobre.

En despertar-se, es trobà en els dies del port, davant per davant del vaixell que pensava prendre per anar-se'n. Com es natural, els diners havien desaparegut. Feu diligències, mogné a la policia i... els ocells ja havien fugit del niu. No tingué altre remei, que lliurar un cable a Barcelona demanant *fondos*.

□ □ □

Quan el vaixell se l'enduia, des del pont central s'acomiadà de la metròpoli amb actitud airada i els punys amenaçants. El senyor Grassonet jurà que mai més no tornaria a creuar l'Atlàntic.

ELOGI DE PORT DE LA SELVA

(De la pág. 22)

Terra dura, aquesta, i una mica apretada, no pas de pell baldera. L'escorç de les muntanyes es retalla clar com un vidre, sense que l'esborri i afini la tofa dels pins. L'arbre és aquí un element tan secundari que gairebé no es veu. Les clapes d'oliveres i les clapes de vinyes no donen forma a aquestes muntanyes. Li donen color i li matisen la llum. Els tons de verdor clara no amaguen els volums de les roques. Li donen un punt just d'humanitat i prou. Tots els colors hi són, de l'ocre al gris — sense discordàncies. Es fonen i lliguen en una gama suavisima, i l'harmonia que en neix canvia a cada hora del matí i del vespre. Si adés us semblaven morades, ara diríeu que són d'argent. Per la força del vent l'aire hi guanya una transparència aguda, i els més imperceptibles matisos del verd i del rosa puguen a flor de terra. Port de la Selva hauria d'ésser el paradís dels pintors. Aquí tot és clar de geometria i de color. Tot s'ajusta i s'afina per a la joia dels ulls.

La mar regolfa en una anella oberta de muntanyes. Amb elles el Pireneu s'esfonsa en l'aigua. Ni fan rodar el cap per una alçaria imponent ni són prou baixes perquè l'horitzó de la mar les domini. Tenen la mida justa per aguantar, per un esguard tranquil, les blavors del cel i els eixams dels núvols. Fan una llarga teoria de corbes, trencats, valls i costeres. Temps era temps havien estat d'una gran abundor de bosc i de vinya. La selva era espessa i salvatge i donava nom a l'encontrada. Els senglars s'hi acollien i encara la força ancestral en fa venir, a vegades, de molt lluny. Ara les muntanyes són pastura de ramats i en tot l'estiu hi veurieu fogueres en les garrigues com clapen de vermell la fosca de la nit. De l'olivera i de la vinya se n'ha perdut també el millor. Queden els corriols i els murs de sosteniment de les feixes com senyals humanes en la gran quietud d'aquests volts. Vorejant la costa fins a Llansà i ça i enllà dels pendissos hi ha encara una part de l'antiga riquesa. I el vi que s'hi fa és potser el millor del món. I si no és el millor, no sé pas quin el guanya.

En aquest paisatge una perspectiva nova se'ns obra a cada cent passes. Ni la mar ofega la terra ni la terra us anul·la la mar. Són dues forces en equilibri madur. I en el punt dolç d'aquest equilibri trobeu Port de la Selva, un poble rosat i blanc amb un tou esclarissat de vinya al darrera i a on la gent furga en la terra i en la mar, segons el dia que fa.

Hi podeu anar des de Roses o des de Llansà. Pel primer camí aneu muntant entre les dues muntanyes més altes, la de Verdura — amb les runes de Sant Pere de

Roda, on els records medievals hi dormen — i la Pani, que senyoreja les cales de Cadaqués. És el camí panoràmic, d'amples zigzagues, delit de caçadors. A les primeries de setembre, s'aixequen vols de perdius entre l'olor de les garrigues. Els ramats s'escampen per les ondulacions abruptes, i dos o tres masos solitaris i grisos trenquen la cadena de silenci total. De sobte, des d'un recó de blau de mar, neix una taca blanca: és Port de la Selva. Se us amagarà una pila de voltes fins que, en ésser baix, anant tot de dret, us aturaran les primeres barques de la platja.

Si anéssiu per la banda de marina, per Llansà, en el llarg de la carretera, el poble us ofereix un espectacle més plàcid. Veureu lluny, no massa, una llarga filera de cases blanques arran d'aigua, amb l'església que sembla una casa més alta tot just que les altres. El poble, com més us atauseu, va inflant-se i perfilant-se lleument. En vesprejar diríeu que és més gran del que no és per l'enfillal de les llums. Si fos l'hora de sortir les enceses els seus llums que avancen a cops de rem us semblarien finestres obertes que es mouen en la mar.

Anys enrera només hi duia un vell camí de carro. El trontoll de la tartana damunt la pedra viva allunyava els viatgers i Port de la Selva pogué mantenir-se intacte, lliure de graponeres influències. Avui en dia, amb tot i escaure's al mig d'una via de turisme (el joc de carreteres Roses-Cadaqués-Llansà), el poble fa la mateixa deliciosa impressió d'allunyament, de gràcia primitiva, de claror sense enterboliments. Llevat de tres o quatre, totes les cases tenen una bona fesomia marinera. No pateix les mostres de bàrbara arquitectura per nou ric, com Cadaqués. El Port és un poble de pescadors i res més, gràcies a Déu. Les cases, amb les teulades com ditades de rovell, s'arreglaren en tres feixes graonades i al bell darrera ja comencen les roques i els sarments que s'enfilen per un pendís suau, vers una cresta retallada i neta com un pàmpol.

Del poble estant, la mar és com un llac. Hauríeu de pujar a la Lloia, la muntanyola que el detura, o arribar-vos al port de la riera per albirar la mar oberta i la costa de França. Arrapat al pendís, el poble mira al seu davant una serralada més alterosa i, en un rengle pedregós, les runes de Sant Pere de Roda. Com una badia tancada, la blavor de l'aigua penetra en aquest cercle de muntanyes i mentre la tramuntana no l'inquieti sembla que dorm, de tan calma.

Tot això fa amagadissa la gràcia de Port de la Selva. És una gràcia que us entra ulls endins, mica a mica, i us guanya un a un els recones de l'ànima. Equilibri de la terra i la mar, i harmonia del paisatge amb la gent. Aquests pescadors que hi viuen són com els paisatges que els volta. Van al mar o van a cavar l'hort i la vi-

nya. Les paraules que diuen són d'un escorç net com aquestes muntanyes. Res no els aclapara ni els desarrela del seu tarannà. Sembla que visquin de l'aire del cel i de quatre cançons, perquè una bella tonada és el que els agrada més del món. La discussió en ells és un instint, i no els manca motiu perquè el fil de les pesqueres i els vents és un fil que no s'acaba mai. Van al cafè tant com poden, i a la tarda de les festes omplen la sala de ball. Aviat us semblarà que els coneixeu de tota la vida. Aquí la malícia no fa mal i del molt parlar en neix l'amistat. Si volguéssiu tenir tot un poble per amic jo us diria que no us hi penséssiu més i vinguéssiu a Port de la Selva.

Alexandre PLANA.

INSTITUT DE CULTURA I BIBLIOTECA POPULAR DE LA DONA

(De la pág. 9)

Actualment l'Institut té unes dues mil alumnes i passa de vuit mil sòcies que així ajuden al sosteniment de l'obra cultural que realitza. Ara, de poc, l'Ajuntament de Barcelona ha acordat subvencionar-lo també, contribuint d'aquesta manera a una de les obligacions que tota autoritat que s'estimi ha de tenir envers l'increment de la cultura i el benestar dels seus administrats.

Totes aquestes activitats que hem anomenat no donen més que una noció incompleta de la utilitat de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona en profit de la cultura de Catalunya i de la necessitat que institucions d'aquesta mena siguin donades a conèixer per desvetllar l'idea del crear-ne de similars a totes les ciutats i viles de la nostra terra.

Montgrís.

LA PROPAGANDA DE L'ESTATUT

(De la pàg. 21)

TOTES les informacions que els diaris argentins ens varen avençar ponderant l'impuls donat a la propaganda de l'Estatut de Catalunya, les hem pogut comprovar més tard al repassar els diaris i revistes que arriben a la nostra redacció. Veritablement, hom pot assegurar que mai a la nostra terra no s'havia vist una campanya de publicitat tan intensa, tan original i, a la vegada, d'un resultat tan nafalagador pels nostres sentiments nacionals. Totes les formes i maneres de cridar l'atenció sobre la importància que per Catalunya tenia la votació del nostre Estatut de govern, varen ésser posades en pràctica.

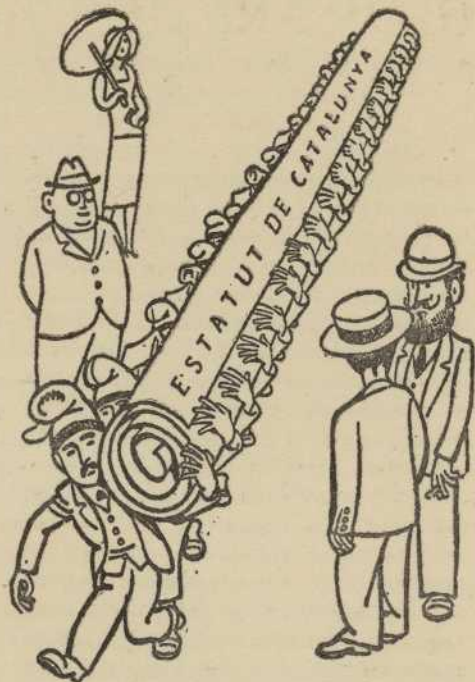
En aquesta tasca de fer entrar pels ulls el desig de votar l'Estatut, una part principalíssima hi cal assignar als dibuixants i caricaturistes de Catalunya. El conegudíssim dibuixant, escriptor i crític d'art, Feliu Elies (Apa), va publicar una sèrie de dibuixos en extrem suggestius, el tema principal dels quals era un àngel, cofat amb la nostra clàssica barretina, qui anava eridant a l'orella dels ciutadans de tota condició i estament la necessitat de no oblidar-se de votar l'Estatut. El popular diari argentí *Noticias Gráficas* va reproduir alguns d'aquells dibuixos, i nosaltres, avui, en reproduïm d'altres.

L'originalitat i l'encert d'aquests dibuixos són mol ben trobats. La crida als indiferents, als abúlics, als tan-se-me'n-dona, hi es feta amb una gràcia tota picant, irònica i, de passada, comentant els esdeveniments que a Catalunya es succeeixen mentres dura la preparació del plebiscit. Així

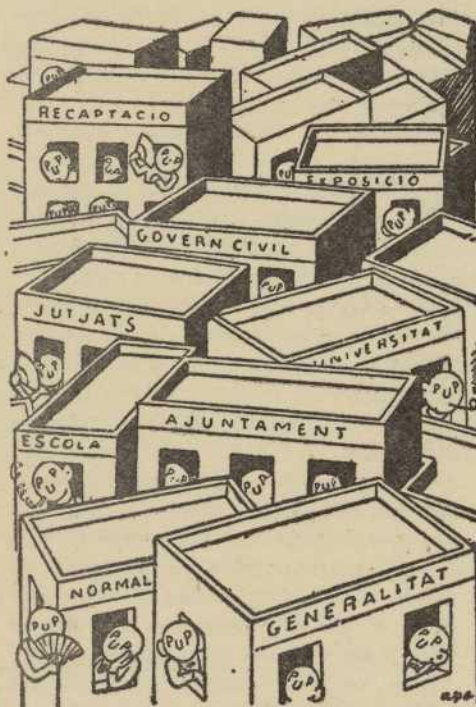
hi veiem l'alusió als extremismes anàrquics, perquè amb la seva actitud no entorpeixin la votació que cal; als banyistes i estiujants, perquè, emmandrits per la calor de l'estiu, no prefereixin el *dolce far niente* de l'estiueig a l'obligació de tot bon ciutadà de Catalunya de portar la papereta amb el "Sí" a les urnes receptores.

Alusions al fartaner i amic de costellades i xeflis, perquè deixi per un dia les seves aficions gastronòmiques; al jugador empedreït de les tavernes i cafès, dient-li que el dia de la votació bé podia deixar estar la manilla o el dòmino.

Molts altres dibuixants també varen contribuir al devassall de propaganda entorn de

—L'aprovaran?
—Vol callar! Si fins ha agradat a En Royo Villanova.

Vista panoràmica de la burocràcia catalana després de la proclamació de la República. (A propòsit de responsabilitats).

l'Estatut. D'entre ells, hom pot esmentar el conegut Opisso, les caricatures del qual són tan populars; Bas Bofill, Gaston Rey, Quelus, Castanyes i molts altres, dels quals no ens ha estat possible obtenir-ne mostres.

La llibertat que es gaudeix per a tractar tota mena de temes d'ençà de la proclamació de la República, ha tornat a desvetllar a casa nostra l'afició a la caricatur política, i avui dia en molts periòdics hi ha sovint dibuixos alusius als esdeveniments actuals i hom pot veure altra vegada belles mostres d'aquell humor català, bullanguer i faceciós, del qual ens havíem vist privats en bona part durant tots aquests anys de dictadura, en que els dibuixants catalans,

sotmesos a la voluntat del censor, no podien atacar segons quins temes i, per tant, veien limitada la seva iniciativa en matèria humorística, dones no era pas qüestió de tenir de pagar multes a cada moment o ésser perseguit pels que tenien allavors la paella pel mànec i podien, per altra banda, inutilitzar per endavant tot dibuix o tota caricatura, que consideressin que els molestava.

Puigventós.

Per "Montes et Colles"
Estatut!... Estatut!... Prepareu-vos tots a votar l'Estatut!!!

Si es servit, senyor Unamuno!

GLOSSARI DE L'HORA CATALANA

P E R J . M A S D E F L I X

XI

La nit passada, hem tingut la satisfacció de concórrer a una representació de teatre català. L'obra posada en escena era una de les millors de la primera època d'aquell vigorós dramaturg nostre i gran home que fou Ignasi Iglésies. La representació no fou impecable, però ens complagué pel respecte i voluntat que hi posaren els interpretadors i, sobretot, per la dignitat de l'obra, per la seva calor d'humanitat, per la seva puresa artística.

Però el nostre comentari, més que al valor intrínsec del drama i la seva corporeïtat escènica, en aquesta avinentesa vol referir-se a un fet que tots podem comprovar d'un temps ençà, que és discutit amb apassionament i que és llastimós que es produeixi. Aquest fet és la poca freqüència amb que podem presenciar avui representacions de teatre català a Buenos Aires. Estem pitjor que mai en aquest aspecte tan important en la vida d'una collectivitat. I és de tot punt lamentable que això succeeixi, perquè, entre nosaltres, havem conegut sempre i existeixen afeccionats conscients, incapaces de fer un mal paper.

Fóra demostració incontrovertible del que diem, una ressenya del desenvolupament del teatre català entre nosaltres. Els compatriotes vells de Buenos Aires recordem amb goig l'època en que hom establia el teatre català, fa més d'una trentena d'anys. Acabaven d'arribar de Catalunya els fills d'un gran actor català, el record del qual omple encara la nostra escena—hem nomenat Lleó Fontova, — i aquells joves comedians procedents de l'escola austera que fou bressol del nostre teatre, portaren a terme llargues temporades amb èxit insospitat i persistent. Quinze anys després, aprofitant l'ocasió de trobar-se a Buenos Aires un nucli d'actors catalans, el teatre català feia la seva entrada per la portalada gran. Han restat memorables aquelles representacions fetes en teatres públics, que foren l'iniciació d'un seguit d'activitats que, durant molts anys, ens feren fruir les millors obres dels autors nostres. En les entitats existents, sovint en teatres, sovintejaven aquestes representacions. Tots els actors catalans que venien a l'Argentina, tenien a gran honor representar en la llengua vernacle i no es donaven de menys de fer-ho amb afeccionats. Marguerida Xirgu, Angelina Caparó, Carme Jarque, Enrie i Jaume Borràs, Pere Codina, Jaume Capdevila i, en menor terme, Vehil, Cabré, Delhom, Ros, Domènech, Periu, Morató, tants altres!, gaudiren els millors moments — confessió de tots, — en ésser escoltats i aplaudits pels seus conferranis.

Aquella ascensió magnífica, però, no ha continuat; per dir-ho millor: ha descendit.

En aquests darrers temps s'han assenyalat per la seva escassetesa les representacions de teatre català. No han pas minvat les condicions dels interpretadors, ni ha mancat l'adhesió del públic, però el nostre teatre ha quedat recòrd en els recintes de les entitats i, encara, en algunes hi ha estat negligit. I així ens veiem privats de conèixer les obres dels nostres autors, sobretot dels actuals, dels que van a l'avantguarda del moviment teatral del dia.

Cal que els nostres afeccionats i els seus dirigents reaccionin. Per damunt de tot, és imprescindible que, alguns, sobreposin al desig de fer comèdia, sigui com sigui, el sentiment de catalanitat que portin en la llur ànima. I pensem tots que és inversemblant que, comptant amb interpretadors estudiosos i amb l'estada permanent entre nosaltres de renomats artistes — Pilar Santaulària i Pere Codina, per a no esmentar sinó als principals, — no puguem, o no sapiguem, sostenir un agrupament artístic que enalteixi el teatre català en aquestes terres, com és la nostra obligació.

7 de juny de 1931.

XVI

Diverses vegades hom comenta — i fins ho havem fet en aquestes glosses — la vàlua de la collectivitat catalana a l'Argentina, sobretot en el sentit espiritual. Hi han figurat amb honor homes de lletres, músics, pintors, escriptors, en fi, tots els creadors de les belles arts. En lloc com a Buenos Aires ha estat possible celebrar, durant llargues anyades, una festa de jocs florals catalans. Els músics nostres són ací legió. I avui comptem amb una selecció de pintors i dibuixants que no solament enalteixen la collectivitat, sinó que gaudeixen de just renom en el país. D'ells volem parlar avui.

Fa algun temps, aquella magnífica revista *Catalònia*, que, en època més sortosa, editava el Centre Català, publicà un número que fou una ostentació de bon gust artístic — ço no vol pas dir que els altres no fossin ben notables — i una demostració brillant de les valors que havem esmentat. Figuraven en el fascicle els dotze mesos de l'any glossats i il·lustrats, cadascun, per diferents escriptors i dibuixants. I encara hauria pogut comentar-se d'igual faisó altra quantitat de mesos, contes, narracions, el que fós. Quina collectivitat, de caràcter limitat com la nostra, podria assenyalar un esforç d'aquesta naturalesa! Nosaltres no la coneixem.

Aquella demostració ens feu concebre, aleshores, una idea que ara desitgem exposar. Una idea refermada per la circumstància que, per tres anys seguits, en el

Saló Nacional de Belles Arts obtenien el premi destinat a artistes estrangers tres pintors catalans. Una idea certament factible, que trobem avinentesa per a proposar-la, ara que acaba de portar-se'n a terme una d'anàloga. Hom tractaria de celebrar a Buenos Aires una exposició colectiva d'artistes catalans. Creiem que tindria un èxit esclatant i que fóra honrosa en alt grau per a la nostra collectivitat i per a l'art pictòrica catalana. Fermaça de la nostra creença són els noms dels artistes que han aconseguit distincions supremes en l'exposició oficial argentina, demés dels altres que han triomfat en certamens provincials, o bé han obtingut premis atorgats per institucions que protegeixen les belles arts. Sense esmentar les mostres individuals, que s'han assenyalat sempre pels seus èxits remarcables, i la concurrència assídua a les exposicions artístiques collectives, en les quals mai no hi manca una distingida representació de pintors catalans.

La manifestació de mena anàloga suara portada a terme a Buenos Aires ho ha estat per artistes israelites, els homes de la nissaga judàica, ferma i tenaç, tan escampada a l'Argentina, que, després d'abassegar activitats mercantils formidables, volen demostrar que també es preocupn d'inquietuds espirituals i, amb elles, pretenen influir en la vida del país. Ço és el que pertoca fer als artistes catalans ací residents. La realització del propòsit esmentat és fàcil de portar a terme; en primer lloc, perquè creiem que els nostres pintors i dibuixants hi estarien d'acord i li prestarien tot llur entusiasme, i, després, perquè no manca entre nosaltres un nucli de catalans que estan disposats, a tota hora, a secundar els ideals que enalteixin el bon nom de Catalunya i la vàlua indiscutible del seu art i de la seva cultura.

12 de juliol de 1931.

XVII

Avui és un dia de goig per a la nostra collectivitat. Dintre de poques hores serà lliurada a la Municipalitat de Buenos Aires, l'ofrena que fan els catalans a aquesta ciutat acollidora, en la qual vivim i treballam, compartint el nostre afecte entre aquesta terra i la Catalunya de les nostres amors.

L'ofrena de la collectivitat catalana a la ciutat cap i casal de l'Argentina, no pot ésser més valuosa i significativa. Una estatua deguda al cisell del genial Josep Llimona, verdadera representació de l'art català. En ocasió del sojorn del gran escultor a Buenos Aires, un grup de catalans li donà un sopar que era, ensems, de comiat i d'homenatge. Per a perpetuar el record de la seva estada i celebrar el seu èxit en els cercles artístics argentins, hom resolgué en aquell acte oferir a la ciutat una obra

que Josep Llimona esculpíria expressament, la qual vindria a exornar un lloc públic de Buenos Aires i fóra un tribut d'afecte dels catalans al país que amb tanta lliberalitat ens hostatja.

I ara, després de sis anys, pot complir-se un anhel tan noble i ben inspirat. La collectivitat catalana, d'ací a poques hores, segellarà l'afecte, la compenetració que sent amb aquesta terra, i ho farà en la forma més elevada i més completa que hom pot imaginar. Completa, per ésser filla d'un sentiment al qual ha contribuït una gran majoria dels nostres compatriotes, si no tots materialment, quan menys moralment. La més elevada, perquè és fruit de l'esperit català, una obra meravellosa, joia del nostre art, que, com digna filla del seu autor, posarà en un pare de Buenos Aires la gràcia hellènica d'aquestes figures femenines del mestre Llimona, les quals, segons parer de la crítica argentina, són gràcils com la vida; altres, serioses com el dolor; però plenes totes de sublim bellesa.

L'acte que hom realitzarà aquesta tarda és exemplar, perquè, amb ell, la collectivitat catalana dignifica un dels seus artistes i es dignifica ella mateixa. D'aquesta faisó hauríem d'honorar el pas de tots els artistes, de tots els grans homes nostres que arriben en aquest volgut país. Un dia hem sabut oferir al Museu Nacional una magnífica pintura, bella mostra del nostre art racial; avui fem semblant obra, enjoiant la ciutat federal amb una estàtua que és demostració del nostre esperit artístic.

Aquesta és la verdadera obra colectiva que hauríem de saber practicar. De moment, la d'avui, ens fa complir un deure i ens absolt de totes aquelles que deixem de fer, unes vegades per incomprensió i altres per oblit. Que la font d'En Llimona que admirarem dintre de poques hores en un dels pares més formosos de la ciutat, sigui per a nosaltres una deu inestroncable de bellesa que fongui, en un de sol, les nostres amors a l'Argentina i a Catalunya.

19 de juliol de 1931.

XVIII

Quan començà la puixança de la T.S.F., fou creença molt generatitzada que ço hauria d'influir en el decaïment de la fonografia. Però, ha resultat tot el contrari. Si ha avançat la ràdio a passos agegantats, paral·lelament han progressat els aparells fonogràfics i ha adquirit tal perfecció la gravadura de discos, que avui hom pot qualificar-los d'instruments perfectes per mitjà dels quals podem fruitir la millor música, de manera que és imponderable el benifit que representen i l'influència que tenen en el gust popular.

Aliades aquesta indústria mecànico-artística i la ciència de les ondes etèries, són un vehicle de cultura i expansió musical que pren caràcter d'universalitat. Les orquestres més renomades, els cantants famosos, les grans masses corals, les més superbes creacions de l'art musical, el folklore de tots els països, podem oir-los a casa nostra, quan ens fóra difícil aconseguir-los si no fossin aquests aparells. Quan hauríem pogut gustar, nosaltres, les sardanes, els orfeons, els cants que ens porten el record de la somniada pàtria? L'Hora Catalana pot donar-ne bona raó. No hi ha setmana que no ens pervinguin lletres d'entusiastes afiliats i constants oients, que ens demanen on poden adquirir discos que els facin assaborir la frescor de les cançons catalanes, la vibració de la nostra dansa. Perquè no en tenim prou en oir-los un cop cada diumenge. Es fa necessari tenir-los a casa, a l'abast de la mà, sempre que el goig o l'enyorança els reclamin.

L'Hora Catalana n'està ben joiosa d'aquest anhel que va desvetllant entre els catalans de l'Argentina; del coneixement i divulgació que porta de la nostra música, tan rica i harmoniosa, als nostres germans, als nostres fills, als nostres amics, i també als que, sense estar vinculats amb nosaltres, són capaços de sentir i apreciar l'art de la nostra terra. No tenim el més petit ànim de pressumpció, però volem creure que la nostra obra ha revelat les bellesses de la nostra música i ha fet créixer l'anhel de conèixer-la. Sovint es transmeten a Buenos Aires sardanes i cançons catalanes per diferents *broadcastings*. Anit mateix, hem tingut el goig de sentir una audició de música nostrada, una hora selecta — filla espiritual de la nostra? — que ens ha complagut de debò, sobretot perquè ens ha donat avinentesa d'oïr un discret conjunt coral, reminiscència dels antics orfeons que existiren entre nosaltres en mil·lors èpoques.

Ha de complaure'ns a tots els catalans aquest fet i hem de continuar amb fervor l'obra d'expansió de la nostra música. Per part de L'Hora Catalana no hi mancarà alè, col·laboració, patronatge. Si al costat nostre hi trobem semblants anhels, ja sigui dels artistes i afeccionats, o de les empreses radiofòniques, l'ideal serà realitzat. I per a abastar-lo creiem que podrem comptar sempre amb l'ajut dels nostres afiliats i dels oients que no ho són encara, perquè coneixem els llurs sentiments i sabem la necessitat que tenim tots d'endolcir les nostres hores amb els sons melòdics d'aquelles cançons i sardanes que ens rememoren els jorns d'infantesa o de joventut transcorreguts a la nostra dolça i forta Catalunya.

26 de juliol de 1931.

DE LA NOSTRA COLLECTIVITAT

CASAL CATALA DE CORDOBA

Havem rebut una atenta lletra del Club Català de Còrdoba en la que ens posa al corrent de la reforma d'Estatuts d'aquella entitat i del canvi de nom. D'ara endavan es dirà Casal Català.

També ens envia els noms dels que formen actualment la seva Junta Directiva, que són els senyors següents: President, Lleó Reig; vispresident, Joaquim Ferrer; secretari, Albert Muntó; prosecretari, Manuel Puigdemívol; tresorer, Joan Albó; protresorer, Francesc Arbonès; bibliotecari, Josep Badiella; vocals: Camil Satorres, Ramon Mata, Josep Torres Raich i Vicens Almirall; suplents, Pere Martí y Sebastià Llabot; revisadors de comptes, Josep Orta i Alfons Montserrat.

CENTRE VALENCIA "EL MICALET"

El 19 d'aquest mes es va realitzar una vetllada teatral, posant-se en escena la bonica comèdia "Terra fangosa", en la interpretació de la qual excel·liren tots els afeccionats que hi prengueran part.

La vetllada va acabar amb un ball molt lluït.

EL III ANIVERSARI DE L'HORA CATALANA

El 4 de novembre vinent s'escau el III aniversari de la fundació de L'Hora Catalana. Enguany, la celebració de tan assenyalada diada assolirà més amplitud i brillantor que els anys anteriors.

La festa commemorativa es realitzarà a l'estatge del Centre Català de Buenos Aires (Chacabuco B63), el diumenge 15 de novembre, a la una de la tarda, o sia després de la tradicional transmissió radiofònica dominical. S'organitza un grandios àpat de companyonia al que concorriran els afiliats de L'Hora Catalana, representacions de totes les entitats catalanes de la capital i totes les persones que simpatitzen amb l'obra de catalanitat i cultura que desplega L'Hora Catalana.

Per la premsa diària es donarà a conèixer oportunament el programa de l'esmentada festa.

NOTICIARI DE CATALUNYA

Pachs

L'embelliment de la façana de Cà la Vila, que acordà fa poc l'Ajuntament, ha tingut prompte realització. Després de consecutius dies d'obres al dit lloc, la nostra Casa Comunal ha quedat molt embellida.

Tant pel seu aspecte d'edifici, com per les reformes introduïdes, hom la considera la més bonica de totes les Cases Comunals que hi ha a la comarca, en els pobles de la importància de Pachos.

Pallaresos

Després de tres anys de interminables lluites, en la qual no s'ha planyut esforços ni sacrificis, el dia 3 d'agost va ésser inaugurada la il·luminació elèctrica en aquest poble.

Aquesta important millora ha estat celebrada amb diversos festeigs, que es veieren molt animats.

Port-Bou

Durant el mes de juliol passat, la sucursal de la Caixa de Pensions per a la Vellesa, ha rebut per imposicions a llibretes i comptes d'estalvi, 149.020 pessetes, i ha pagat per reintegraments, 54.612; restant una diferència de 94.408 pessetes a favor de les imposicions.

Puigcerdà

Durant el passat mes de juliol, la sucursal de la Caixa de Pensions per a la Vellesa en aquesta vila, va rebre per imposicions, 90.162 pessetes, i pagà per reintegres, 23.642, resultant un romanent a favor de les imposicions de 66.518 pessetes.

El romanent a favor de les imposicions en les llibretes de francs francesos puja a 14.300.

Santa Coloma de Queralt

Per fi és un fet la construcció d'un monumental teatre i sala d'espectacles dignes d'aquesta vila.

El construeix l'Associació Colomina al seu estatge, carrer de Sant Vicents.

Els alumnes de l'Escola Municipal Nocturna de Dibuix tindran exposats, durant la Festa Major, llurs treballs del passat curs, a la sala d'actes de la Casa del Poble.

La dita escola fa dos anys que existeix, sota la direcció de l'artista local Sr. Manuel Riera, i en els treballs exposats en la Festa Major de l'any passat donaren una gran sorpresa als visitants de la mateixa.

També un grup d'artistes locals té projectada una exposició d'arts i oficis en el local de l'Associació Colomina, la que es

realitzarà aixímateix per la vinent Festa Major.

Ha quedat inaugurada la Biblioteca pública, que és gran, ben ventilada, amb calefacció i amb totes les comoditats, que junt amb uns prestatges curulls de llibres de tots els rams del saber, fa que la seva instal·lació sigui insuperada.

Amb aquesta seran dues les biblioteques de Santa Coloma puix ja fa anys que funciona la Circulant Municipal.

Sant Sadurní d'Anoia

Per a dintre de poc s'anuncia la publicació del setmanari *Lluitem*, afecte a l'entitat Esquerreta Republicana.

La Societat d'Aigües de la Vila està estudiant la captació d'una nova deu, puix resulten insuficients les de la mina de la Salut i can Rossell, que actualment proveeixen la vila.

D'uns dies ençà sovintegen les transaccions de vi amb augment del preu.

Borges Blanques

Dintre de poc serà un fet la unió directa per carretera entre aquesta ciutat i la vila de Cervià. Les obres que foren començades fa bastants anys, han estat de nou impulsades degut a les gestions i activitats del nostre batlle, qui s'ha posat d'acord amb una comissió de Cervià i el cap de Vies i Obres de la Comissaria de Lleida i comptant encara amb l'ajut incondicional de la Generalitat.

A la meitat del trajecte d'aquesta carretera, s'ha demanat pels alcaldes d'aquesta ciutat, Vilosell, Albi i Poble de Cièrvola, que surti un ramal que anirà fins a Albi.

Bagur

Després d'una paràlització total en les obres de la carretera de Bagur a Aiguafreda, realitzades gràcies a l'altruisme del senyor Pella, aviat es reprendran els treballs, cosa que ha causat fonda satisfacció en els pobles comarcans.

Calella

L'edifici de la caserna de la guàrdia civil, que és propietat del Municipi, serà posat a la venda, segons un acord pres recentment pel Consistori. A tal efecte es dona un termini de sis mesos per desallotjar-lo.

L'acord de referència ha suscitat molts comentaris.

Castellar

L'Ajuntament, amb l'ajut de la casa Tolrà, ha determinat aixecar tres escoles graduades.

Aquest acord ha estat molt ben rebut per la població, la qual n'espera un augment de la cultura popular.

Gelida

Es porten amb molta activitat les obres de construcció del local social del Casal Gelidenc.

S'espera poder-hi celebrar les festes organitzades per a la propera Festa Major, havent-se organitzat en escaient programa.

Hi ha moltes probabilitats de venda de la coneguda hisenda de Càn Bergalló. Des d'un temps que s'efectuen gestions per tal que els parciers siguin els nous propietaris del tros que actualment conreen.

Tenim entès que les condicions d'oferta són relativament acceptables i amb facilitats de pagament.

Són molts els nostres pagesos que conreen terreny en aquesta hisenda i d'efectuar-se la venda en la forma proposada, resultaria una gran millora per a la població.

Malgrat

La antiga societat La Barretina, feia un temps que portava una vida força esllanguida.

Ara, però, hi és ben remarcada una reacció, i a l'esforç de la Junta hi acompanya en gran manera el nou arrendatari del saló-café, que en tot procura, i ho conseqüeix, tenir contents els socis, com ho demostra la cada dia major concurrència.

Manlleu

La Junta de la Cooperativa de Consums Catòlica ha estat renovada d'aquesta manera:

Amadeu Torra, president; Josep Pujol, vice-president; Josep Prat, tresorer; Josep Cabanes, secretari, i Emili Gurges, comptador.

—La cooperativa "Pa i Comestibles" ha publicat el seu balanç semestral que munta més de mig milió de pessetes en actiu i ostenta a més un estat molt flòrid del seu fons de reserva col·lectiu. Darrerament ha adquirit una porció de terreny i una sèrie de pòrtics a la plaça Bernadí, que li permetrà indubtablement donar una gran embranzida als seus propòsits d'engrandiment.

Manresa

El 25 i 26 de juliol s'assenyalaren en la nostra ciutat per la seva activitat excursionista, i foren els principals els nordidíssims grups Centre E. de la Comarca del Bages, pel Ripollès, Olot, Girona, Costa de Llevant i Alt Vallès; centre E. Montserrat, pel Bergadà i es-tribacions del Pireneu; Amics

del Cant Gregorià, a Montserrat; altres a Núria, i el cor de Sant Josep, a Calella.

Per tal d'aconseguir la permanència del batalló de infanteria de guarnició en aquesta ciutat, ha anat a Madrid l'alcalde acompanyat del diputat i d'una comissió de veïns, a fer gestions en tal sentit.

Hom diu que han portat bones impressions, puix donada la importància que per diferents conceptes té la nostra ciutat, sense descuidar l'estratègia per raó de la seva topografia, han demostrat al ministre de Guerra la conveniència de no deixar aquesta plaça sense guarnició.

L'Ajuntament ha acordat fer un emprèstit de cinc milions de pessetes. Es diu que es destinarà part a la normalització financiera municipal, i la resta a obres urbanes, i serà la principal la coberta del torrent de St. Ignaci i pont de la Reforma.

—S'ha procedit a la tercera regada amb quitrà del brançal de la carretera d'aquesta ciutat a Berga. L'afermat ha quedat molt sòlid i durarà anys.

Mollerussa

Una comissió dels Ajuntaments comarcals ha visitat les poblacions de St. Sadurní d'Anoia i Valls per tal d'estudiar la instal·lació i funcionament de la il·luminació pública i força motriu d'aquelles poblacions.

Han tornat molt satisfets de l'excursió, tant de les deferències de què han estat objecte com de les dades obtingudes pel millor èxit del viatge.

Olot

A la Sala Vayreda s'ha obert al públic una interessant i copiosa exposició de pintures originals de la Stra. Carme Gelabert.

La Srta. Gelabert s'ha revelat una veritable artista, sobre tot en les pintures a l'aiguada, que són molt interessants.

Havent de celebrar-se el sorteig corresponent a l'any 1930 per dotar amb cent lliures barcelonenses una de les donzelles pobres d'aquesta ciutat i parròquia per a quan contregui matrimoni carnal o espiritual, en compliment del que disposà en son testament el bon patriu D. Bernat Vilar Besós, l'Alcaldia avisa a totes aquelles que desitgin utilitzar aquest benefici, que compareguin a la Casa Comunal per assabentar-les dels requisits necessaris.

Port de la Selva

Tingué lloc a la nostra vila la celebració d'un homenatge amb que hom volgué honorar

el senyor Nadal i Mallol, fill de Port de la Selva i que en terres d'Amèrica ha mantingut una ardida i brillant campanya a favor de les idealitats de Catalunya.

Prengueren part en l'homenatge els consellers de la Generalitat, senyors Gassol i Serra i Moret, i els diputats a Corts Puigs i Ferrer i Terradelles i moltes altres persones de representació, així com tota la vila.

A la tarda tingué lloc un gran acte popular, en el qual parlaren els senyors Serra i Moret i Gassol, fent remarcar la tasca patriòtica portada a cap per en Nadal Mallol a l'Argentina i fent vots perquè la seva actuació servís d'espill a tots els catalans.

El senyor Nadal Mallol emocionadíssim agrai l'homenatge.

Riudoms

Van avançant, si bé amb excessiva lentitud, les obres per la construcció de la carretera Riudoms-Borges del Camp. Una rapidesa major en les tasques compensaria un xic els sacrificis pecuniaris que han hagut de fer els riudomenes.

Estan ultimant-se els treballs d'engravament i asfaltat de la carretera Reus-Montroig. La millora és important i feta a concència.

Rubí

El compte de caixa del nostre Ajuntament, corresponent al segon trimestre d'aquest any, dona les següents xifres: Entrades, 57.239 pessetes; sortides, 54.000; existència en caixa el 30 de juny, 31.864 pessetes.

□ □

El cine que funcionava a la Cambra Agrícola Oficial, arrendada per la casa Gaumont, ha plegat. Hom diu que es deu a raons polítiques, puix el públic, malgrat l'esplendidesa i bona situació del local no hi anava.

De tres cinemes que teníem, ara no més funciona el d'En Domènech.

Sta. Maria de Pallafolls

El Centre Federal Esquerrà està fent grans reformes al seu local social. Construeix un nou pis, que servirà per a sala d'esbarjo. A la planta baixa, a més de cafè, hi haurà un saló de billar i un altre per a lectura, amb la seva corresponent biblioteca.

Sapeira

Acaba ja a l'Areny d'Osca l'embarcament de les travesses provinents de les rouredes de la part d'Aragó dels termes municipals d'Areny i Cornudella de Baliera.

Hom tem per la destrucció total de les comptades rouredes que encara resten en peu, tant a Aragó com a Catalunya.

Vendrell

Les obres de millorament portades a cap en al passeig del 4 de Març, han convertit aquesta via en un formós paratge, essent el preferit del nostre poble, que n'està cofoi.

Les reformes efectuades darrerament han consistit en unes artístiques columnes de l'enllunat i amb la construcció del sardinell en tota la seva extensió.

□ □

Les dues colles de castellers locals, en cada exhibició assoleixen millors èxits, degut a la cura amb que aixequen llurs castells i torres.

Això fa que sovintegin els contractes, havent anat darrerament a Igualada, Vilafranca i Horta, on es portaren molt bé.

Selva del Camp

En el saló de sessions de Cà la Vila es reuniren el creditors del Banc de Reus. Foren llegits els estatuts de l'Associació de Creditors, i s'acordà per unanimitat no adherir-s'hi.

Vilafranca del Penedès

Ha quedat ja del tot desembarassada la caserna d'aquesta vila on s'allotjava el regiment de Treviño, 26 de cavalleria, i que de llarg temps es trobava entre nosaltres.

Com ja és sabut, aquest agrupament militar ha estat dissolt de resultes de les reformes del ministre de la Guerra, havent passat els seus elements a engruixir altres regiments.

Hom discuteix el que es farà ara amb la caserna. Hi ha qui diu que es destinarà a escoles municipals.

Taradell

Acaba de crear-se una nova institució mutual per als malalts del terme municipal, la qual tindrà per nom Germandat de Sant Sebastià, i serà un centre fortament remarcable de la mateixa l'impuls que tindrà en ordre a la beneficiència local, la qual estava bon xic abandonada per part de tothom.

Tarragona

Els aficionats i amants de les tradicions pessebristes s'han reunit per tal de crear l'Associació Pessebrista de Tarragona.

En la reunió regnà molt d'entusiasme prometedor d'una brillant i profitosa tasca.

□ □

Han estat aquí els Drs Sayé, Pons i Freixa, Pere Domingo i altres, els quals s'han reunit al Govern Civil i han constituït la comissió mèdica que ha d'estudiar els serveis sanitaris per adaptar-los a la conveniència de la Generalitat de Catalunya en l'estructuració que s'ha de fer d'acord amb l'Estatut.

Vallbona de les Monges

Els pagesos de la comarca comencen a mobilitzar-se per la campanya dels adobs químics.

A Vallbona hi ha dues agrupacions d'oposició al trust Cros-Barran-Gallart; l'una ha contractat, com els altres anys, amb el senyor Josep M. Llorc, de Tàrraga, de la U. E. d'E., i l'altra, composta d'elements afectes al Centre Republicà Federal, a la Federació de Sindicats.

En la primera etapa del grup Llorc i Bosch, s'han contractat 24.000 quilos.

□ □

Cada dia augmeten els visitants al Monestir Cisterià, existent en aquesta vila, que a més d'ésser supervivent que des de la dotzena centúria i sense interrupció a la vida monacal ha quedat en peu a Catalunya, és un bell exemplar d'art i un arxiu de tradicions.

Cap dels estincjants a les estacions de Rocallaura, Espluga de Francolí i Vallfogona de Riucorp, no deixen de visitar-lo.

Vich

El darrer mercat celebrat a aquesta ciutat va veure's molt concorregut d'aviram. Les gallines es cotitzen de 16 a 23 pessetes; els pollastres, de 8 a 12; els conills, de 8 a 12 pessetes el parell.

Els ous a 3 pessetes dotzena.

□ □

La Corporació Municipal té'l projecte d'efectuar l'emplaçament del pont de ferro que ha d'unir la barriada del carrer de Sant Francesc amb la plaça de Balmes per sobre la Riera.

□ □

Per raó d'haver quedat buit l'edifici que fins ara servia de caserna militar, l'Ajuntament té l'intenció d'instal·lar-hi les escoles de dibuix i de música.

Com que ja s'ha rebut el corresponent permís de l'autoritat militar, sembla que aquella finalitat serà acomplida ja des del curs vinent.

La capacitat del immoble serà més que suficient.

Vilanova de Bellpuig

Des de fa vint anys que hom diu que no hi havia hagut un eixut tan fort com aquest any.

El canal minva d'una manera alarmant; ha hagut d'establir-se el tandeig i si dintre de pocs dies no plou, es tem que quedarà sec del tot. Les pèrdues que tot això ocasiona són incalculables i, no obstant, el país no pren cap mesura per remeiar-ho quan tothom sap la solució.

Amb les mils i mils de pessetes que tots els anys es perden a causa de no poder regar amb suficiència, tindria ja el país construït un pantà en el riu Segre per retenir l'aigua necessària per als mesos de l'estiu.

Morell

Entre les 138 escoles creades darrerament a la província de Tarragona amb caràcter provisional, en corresponen dues d'unitàries a la nostra vila, i segons se'ns informa en seran creades altres dues per tal que així poguem tenir escoles graduades.

□ □

A l'entrada de la població, venint per la carretera de Valls s'està realitzant una millora urbana. Hi ha estat traslladat l'abeurador i eixampliat considerablement un pronunciat viatge de la carretera que era perillós.

Puigcerdà

El dia 22 a la nit tingué lloc, amb gran esplendor i sonorència de forasters, la tradicional Festa de l'Estany, la qual fou amenitzada per l'orquestra Unió Artística d'Olot.

Bellpuig

Entre les notes altament simpàtiques de la nostra vila, cal remarcar l'obertura d'un nou centre cultural "El Progrés".

La serietat dels seus dirigents i socis fa preveure una llarga i pròpera vida.

Sapeira

La nova de que ha estat oberta una informació pública amb motiu de la construcció de la carretera d'Areny a Font de Suert, ha estat rebuda amb gran entusiasme.

De portar-se a cap aquesta important millora, agafaria de bell mig els plans d'Orrit i de St. Gregori, terres les més fèrtils d'aquesta ribera.

□ □

En recerca dels tresors amagats del nostre cant popular que encara resten ací i enllà de les terres catalanes, després de seguir la vall de Boí, es troben recorrent els poblets de la Terreta les senyorettes Maria Carbó i Palmira d'Houet Jaquetti.

Vergès

S'ha inaugurat una interessant exposició de pintura a l'escola nacional de nens, organitzada pels autors de les obres, senyors Joan Sastre i Tarrasó.

De les catorze o quinze obres presentades, llevat de dos bodegons i dos quadros més, totes les altres representen figures i bells indrets de la nostra vila.

Es pot ben dir que tot el poble ha desfilat davant les obres susdites, elogiant la tasca dels seus autors i felicitant-los cordialment.

□ □

El Sindicat Agrícola ha adquirit per als seus socis una màquina batidora.

També s'ha constituït un novell club de futbol en mig de l'entusiasme de tota la joventut vergelutana.

S'anomena U. E. de Veges i hom diu que desenrotllarà una croada a favor de la cultura física.

La infidelitat dels marits

Es deu, les més de les vegades, a que no troben en la pròpia muller l'encís que altres tenen. Sàpiguen això les mestresses que per estar per casa es vesteixen de qualsevol manera. És cert que estalvien, però és una economia mal entesa, perquè els llurs estalvis els malgasta el marit amb altres dones. Economia és tenyir els vestits vells i descolorits a casa mateix amb la meravellosa

ANILINA ALEMANYA "VENUS"

que és la única del món per aquell objecte i d'una varietat de colors tots ells d'última moda, i demostrar davant del marit la pròpia elegància, molt més simpàtica perquè és més econòmica. Mireu bé que l'anilina porti el nom de VENUS sobre cada paquet, puix no tant sols dona als vestits una color fixa, sinó que els dona també l'aspecte de nous. Aquesta anilina la podeu aconseguir en totes les farmàcies i drogueries de la República al preu de 80 centaus el paquet i a 20 centaus la capseta.

Agafar una basca, no vol pas dir agafar la dona d'un basc.

Vol dir lo que li pot passar, al que encarrega fotogravats, els paga per bons i els i donen dolents.

Sangra't en salut

R. Martín, Chacabuco 334 - U. T. 33, 2660.

Confiteria "CONDAL"

DE

RAMONEDA i CAPDEVILA

DIADA DE TOTS SANTS

Gran assortiment de Panellets de trenta classes
distintes

Tortells, Palos de Jacob i Biscuits de la Reina
frescos tots els dies

Bdo. Irigoyen 1170

U. T. 3006 B. Orden

L'HORA CATALANA

Estació L. S. 2

(RÀDIO PRIETO)

TOTS EL DIUMENGES DE 12 A 13 HORES
Catalans: Escolteu-la i feu-vos afiliats.

Escriviu a BRASIL 441, dpt. 3
BUENOS AIRES

E. Camplonch

ARQUITECTE

Projectes i construccions

CHACABUCO 409

BUENOS AIRES

Dr. RAMON MARTÍ

Profesor Suplente de la Facultat
ODONTÒLEG

Consulta de 14 a 18

ESMERALDA 83, 2.º pis

U. T. 38, Mayo 2261

CATALUNYA

Magazine català de caràcter informatiu, literari i artístic; sortirà una vegada cada mes.

Pretenem que entri i sigui indispensable a totes les llars catalanes d'Amèrica; per això creiem que no ens mancarà la cooperació de tot bon català que vulgui que les coses de la nostra terra siguin estimades pel que es mereixen.

Feu-vos-en subscriptors i contribuïu a portar-nos-en d'altres; d'aquesta manera en ajudarem a fer que CATALUNYA sigui sempre una revista que faci honor a la nostra collectivitat.

Preu de subscripció:
5 PESSOS L'ANY; ARREU.

NO OBLIDEU LA CASA

"Oms"

PER A CASAMENTS I BATEIGS

Día 1º de Novembre

FESTA DE TOTS SANTS

Gran assortiment dels tradicionals
PANELLETS

Recomanem els nostres vins per als
PANELLETS, Moscatell de Sitges,
Alella i Oporto Oms.

PORRONS

Acabem de posar a la venda uns porronets plens de moscatell de Sitges que son
l'alegria de tothom. Valen solament \$ 1.—

NOVA SUCURSAL A BELGRANO: Juramento 2380 - U. T. 52-Belgrano 0450

CERRITO 143
U. T. 88, MAYO 4561
C. T. CENTRAL 2918

Bmé. MITRE 2248
U. T. 47, CUYO 0909
C. T. CENTRAL 2919

SARMIENTO 850
U. T. 85, LIBERTAD 1572
C. T. CENTRAL 2920

FONTANA LTDA.

FÀBRICA DE
EXTRACTE DE
QUEBRATXO

BUENOS AIRES